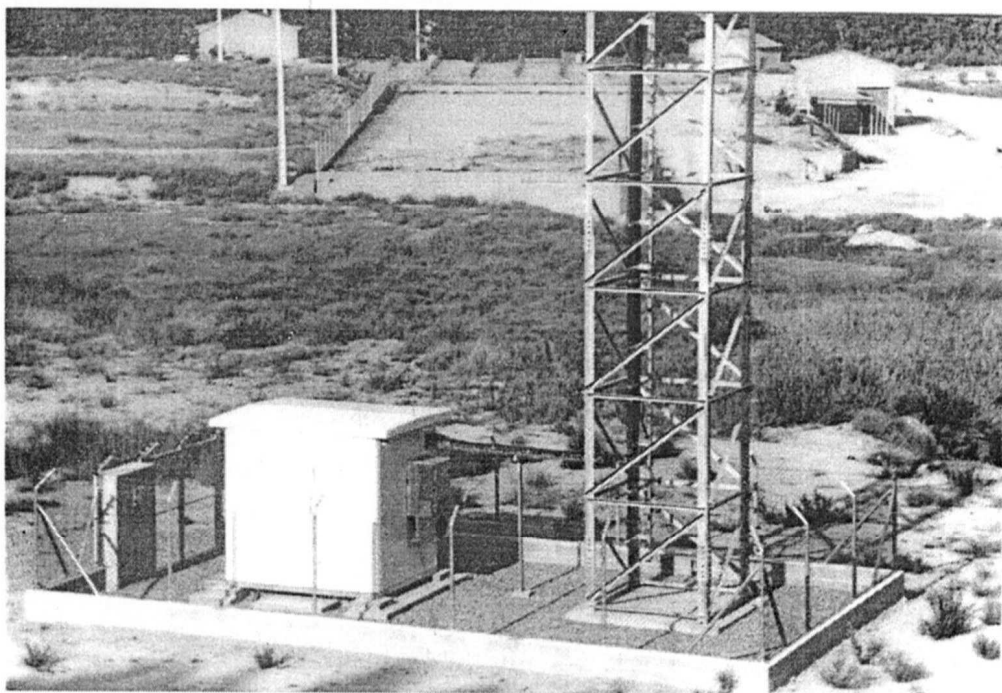
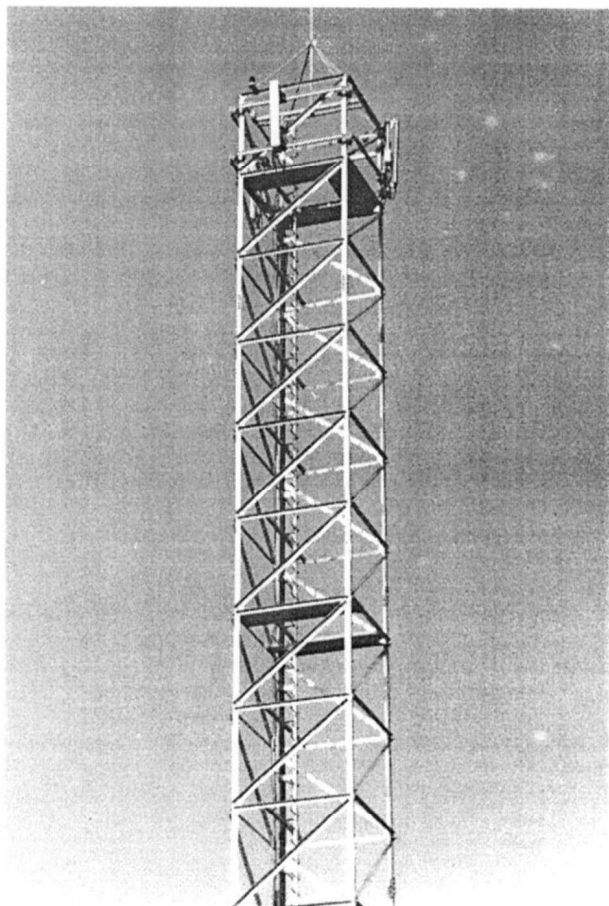
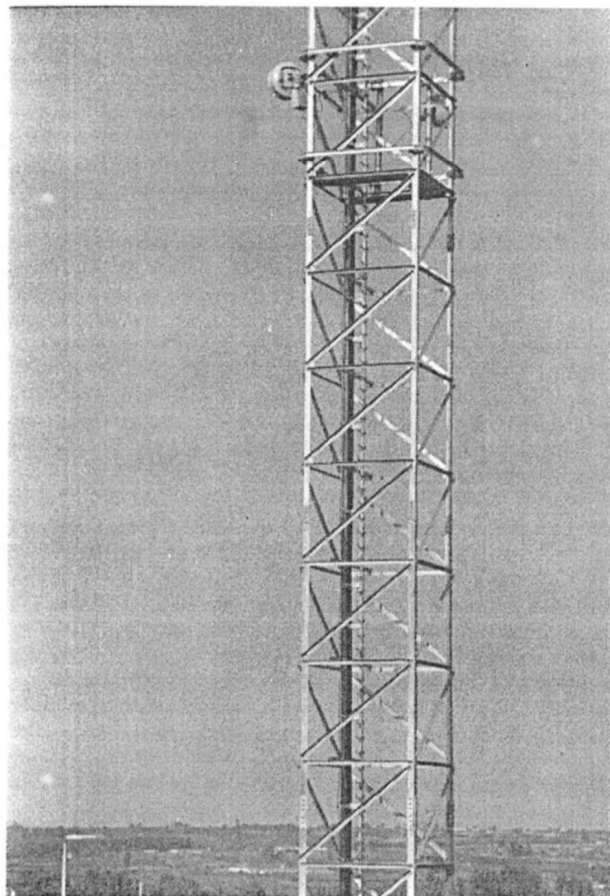

La Femosa

Revista d'opinió i informació local
ARTESA DE LLEIDA, setembre-octubre del 2000

La Femosa

Setembre-octubre
[188, 2000]

Edita l'Agrupació Cultural
La Femosa,
carrer dels Gallart, 7.-
25150. Artesa de Lleida.

*

*Aquesta
publicació local
rep el suport de:*

Generalitat de
Catalunya
(Dept. de Cultura).

Diputació de Lleida
(Institut d'Estudis Ilerdencs).

Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

Els articles que apareixen a les
planes de **La Femosa**
reflecteixen únicament l'opinió
de llurs signants.

2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

PÒRTIC

Durant moltíssims anys, l'11 de Setembre sempre havia estat una data reivindicativa, però d'ençà de la democràcia i de la recuperació del parlament de Catalunya i les seves institucions, va passar a ser, oficialment, tan sols una festa commemorativa on, però, no s'havia de perdre el seu significat catalanista. Com passa sempre en aquests casos, la rutina quotidiana ha fet de «la Diada» una data festiva i prou: una festa que, si s'escau prop d'un diumenge, va molt bé per a fer unes petites vacances. Què en queda, doncs, de l'esperit reivindicatiu de l'11 de Setembre?

Tots sabem que no anem bé: tots sabem que a Madrid no accepten la realitat diferencial de Catalunya i que per això, sempre que poden, miren d'aigualir els avenços que hem aconseguit en la recuperació de la nostra identitat. Quan no són denúncies contra la nostra llengua, són projectes d'ensenyament uniformistes de la història (com si la seva història fos la nostra). Ara i adés topem amb entrebancs de tot tipus per alçar el cap com a nació, i malgrat tot això, els nostres polítics, mansos i servilistes, no es cansen de dir que anem bé, que tirem endavant, que anem per bon camí...

En aquest darrers 11 de setembre, més de cent institucions civils catalanes, cansades de la passivitat dels polítics catalans, van organitzar una manifestació unitària al passeig de Lluís Companys de Barcelona, on més de deu mil ciutadans s'hi van aplegar per manifestar públicament el seu malestar per la situació d'estancament en què es troben les nostres reivindicacions.

Potser altre cop hauran de ser les institucions civils les que vetllin pels nostres interessos col·lectius. Potser altre cop haurem de ser la gent del carrer la que haurem de reivindicar altre cop un 11 de Setembre combatiu, davant la passivitat dels nostres polítics. No, no anem bé, malgrat que puguem cantar amb tota llibertat els segadors en la cloenda de qualsevol celebració.

LA FEMOSA CUINA

POLLASTRE FARCIT AMB TRUITES

INGREDIENTS

Un pollastre gros
700 grams de xampinyons
Un quart de quilo de llonganissa
Sal, pebre, alls i julivert

INGREDIENTS PEL FARCIT

Mantega de porc
Una tassa d'oli
Una cabeça d'all
Una pastanaga
Prunes
Llorer, orenga o timó
Una tassa de conyac
Dues cebes

Després de tallar les potes, la punta de les ales i el coll, socarrimarem el pollastre. Llavors l'obrirem per l'esquena amb unes tisores seguint la carcanada, aquesta surt d'una peça. Tot seguit li traurem l'os de les cuixes i de les ales, tallant bé els «desmussadors» i els tendrums. Hem de tenir cura de no trencar gaire la pell en estirar els ossets (si es fa un forat, es pot cosir).

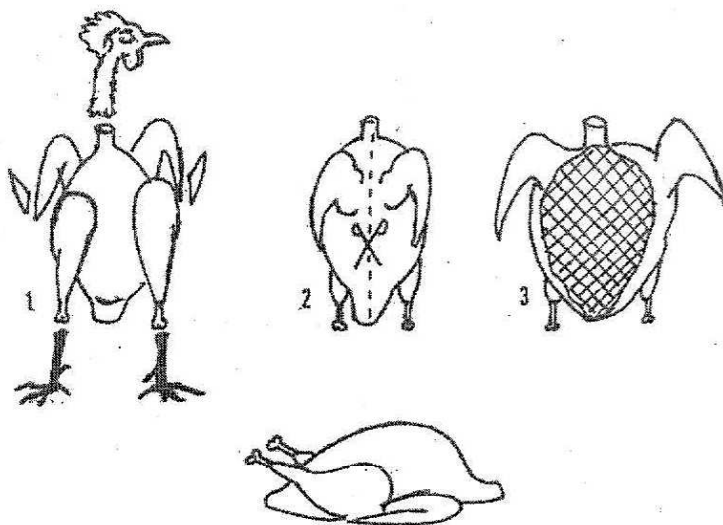
Un cop hem tret els ossos, rentarem el pollastre i repartirem la carn del pit fent de manera de cobrir el ventre. El salpebrarem al gust de cadascú.

A part, farem dues truites amb els xampinyons, la llonganissa, els alls i el julivert (també podem fer una truita de xampinyons i una altra de samfaina). Amb això s'omple el pollastre de la manera següent:

- Una truita la partirem per la meitat i posarem dues parts damunt el pit i la panxa.
- La segona truita la repartirem entre les ales i les cuixes.

Un cop posat el farcit, cosirem el pollastre tal com es pot veure en el dibuix i el posarem a rostir al forn, juntament amb els altres ingredients, en fred. Sabrem que està cuit, quan al punxar-lo amb una agulla, aquesta surti neta. És el moment de posar-hi les prunes, a fer un xup-xup, abans de retirar-lo del forn.

Part del suc del rostit, amb la pastanaga i la resta d'ingredients, ho passarem pel batedor i ho colarem. Aquesta salsa adobada amb quatre ametlles, pebre, un parell d'all escalivats i una mica de brou, serveix per acompanyar

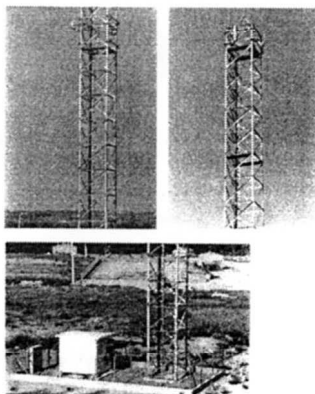
NOTA: hi ha més feina a llegir la recepta que a fer-la.

ÍNDEX

PÒRTIC	3
LA FEMOSA CUINA	4
NOTES I NOTÍCIES	6
AQUEST ÉS EL POBLE QUE VOLEM? <i>Per M.-R. B.</i>	10
L'ALTRA HISTÒRIA DEL CONCORDE <i>Per Lluís Salvador</i>	11
PRESENT I FUTUR DE LES ASSOCIACIONS.. <i>Per Alternativa Ecologista d'Artesa</i>	12
EL DESCRÈDIT DE LA POLÍTICA <i>Per A. Costafrada</i>	13
SIGNES DE MODERNITAT <i>Per Pere Arnau</i>	14
MOTS ENCREUATS <i>Per M.-A. N.</i>	16
1918 UN ANY, EN LA HISTÒRIA D'ARTESA... (i 6) <i>Per Josep Gallart</i>	17
AMB POQUES PARAULES <i>Per Felip Gallart</i>	24
LLIURES I ESCLAUS <i>Per Felip JI</i>	25
QUARANTA-UNA COMARQUES <i>Per A. C. i R. S.</i>	27

PORTADA:

**Signes de modernitat:
(La torre del dipòsit)**

NOTES I NOTÍCIES

ELECCIO DE LES DUES FESTES LOCALS PEL 2001

El Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC) del dia 14 de juliol de 2000 publica el calendari oficial de festes laborals per a l'any 2001, en el qual els municipis poden escollir dues festes locals retribuïbles i no recuperables. Per aquest motiu el ple de l'Ajuntament del dia 10 d'agost va acordar escollir com a festes locals pel 2001 : el dia 17 de gener Sant Antoni i 15 de maig Sant Isidre

TAXA PEL PAS DE VEHICLES PESATS

El Ple de l'Ajuntament va acordar per unanimitat el dia 10 d'agost aprovar inicialment la taxa pel trànsit de vehicles pesats per les vies públiques o terrenys de domini públic local. Aquesta taxa s'imposa per la utilització privativa o aprofitament del domini públic local amb motiu de l'aprofitament especial de terrenys d'ús públic local transitat per vehicles pesats sobre les vies públiques o terrenys de domini públic local, en tot el terme municipal que pel seu gran pes, suposa un greu deteriorament, especialment en els camins municipals, que no poden suportar més que un determinat pes.

La quantia de les taxes s'ha fixat en la següent:

Vehicles de 25.000 kg. : 50.000 ptes./trimestre

Per cada tona d'augment a l'anterior: 2000 ptes./trimestre

FESTA DE SANT RAMON (31 d'agost)

Tot i que enguany la Festa Major del nostre poble, ha deixat de celebrar-se en honor a Sant Ramon. i s'ha traslladat a començaments de juliol, l'Ajuntament va organitzar una sèrie d'actes per a celebrar aquesta festivitat.

Els actes van iniciar-se a 2/4 de 10 del matí amb una processó fins a l'ermita de Sant Ramon Nonat, acte seguit va celebrar-se la Santa Missa a l'esplanada de l'Ermita.

A 2/4 de 12 es va servir xocolata amb coca per a tothom, i

els més petits s'ho van passar força bé amb jocs i cucanyes al Passeig de Sant Ramon.

Al vespre, el recinte de les piscines, fou el marc escollit per tal d'escollar una mica de música i ballar, donant per acabats els actes de la Festa.

DIADA NACIONAL (11 de setembre)

Any rera any, els artesencs i les artesenques ens apleguem per tal de celebrar aquesta diada amb el tradicional Concurs de Cassoles de Tros.

Des de l' Ajuntament s' ordenen els llocs que cada una de les colles inscrites ocuparà i se' ls dóna: taules, cadires i la llenya per tal de poder cuinar la cassola.

La festa comença amb un esmorzar popular per a tothom, i continua fins ben avançada la tarda, després d' haver paït aquest àpat tan exquisit.

Un total de colles i prop de 600 persones van acollir-se al Passeig del Cementiri. La festa va finalitzar amb la projecció d' una pel·lícula de cinema al recinte de les piscines, previ al lliurament dels premis del Concurs de Cassoles, els quals van recaure a les següents persones:

Premi a la millor presentació.- colla de Ramon Miquel Tarròs

1r. premi categoria absoluta.-colla d' Antonio Gallart Garròs

2n. premi categoria absoluta.-colla de Rosa M. Roigé Gil

3r. premi categoria absoluta.-colla de Josep Roure Roca

1r- premi categoria juvenil.- colla de Marc Olomí Solà

2n. premi categoria juvenil.- colla de Jordi Mir Porta

CAMPIONAT D' ESTIU DE FUTBOL SALA

L' Associació de joves d' Artesa de Lleida (AJALL) va organitzar un campionat de futbol sala durant aquest estiu.

L' acte al qual hi van participar un gran nombre de gent jove d' Artesa, es va celebrar al llarg de diferents tornejos a la Pista poliesportiva.

La seva cloenda es va celebrar el dissabte dia 16 de setembre amb una festa-sopar per a tots els participants i lliurament dels premis corresponents als guanyadors.

Des d' aquestes pàgines encoratgem a aquesta gent jove a continuar amb aquestes activitats lúdico-esportives.

APROVACIÓ DELS COMPTES MUNICIPALS DE L' ANY 1999

El Ple del dia 28 de setembre va aprovar els comptes municipals corresponents a l' exercici 1999, que ja

havia informat favorablement la Comissió especial de comptes el dia 6 de juny de 2000, el qual presenta el següent resum:

Total cobraments al llarg de 1999.....	97.693.086 .- Pts.
Total pagaments al llarg de 1999.....	91.050.829 .- Pts.
Existències finals a 31-12-1999	30.991.149 .- pts.
Deutors pendent de cobrar a la fi de l'exercici.....	26.771.601.- pts.
Creditors pendents de pagar a la fi de l'exercici....	45.356.786 .- pts.
Fons líquids a tresoreria final exercici.-	30.991.149 .- pts.
Romanent de tresoreria a 31-12-1999	- 12.405.964 .- pts.

MOCIÓ SOBRE EL NOU DISSENY DE LES PLAQUES DE MATRÍCULES

El Ple de l'Ajuntament del dia 29 de setembre va acordar la moció sobre el nou disseny de les plaques de les matrícules dels vehicles, les quals s'adapten a les directives europees. Els acords de la moció s'són els següents:

Primer.- Manifestar el rebuig al sistema de plaques de matrícules imposat per l'Ordre Ministerial de 15 de setembre de 2000, per la qual es modifica el Reglament General de Vehicles, en la mesura que exclou els distintius o símbols de les Comunitats Autònomes, i concretament «CAT» en el cas de Catalunya, no respecta la plurinacionalitat de l'Estat espanyol reconeguda constitucionalment i suposa un greu atemptat a la identitat de Catalunya.

Segon.- Demanar al Govern de l'Estat espanyol que substitueixi el sistema de plaques de matrícula dels automòbils, aprovat per l'Ordre de 15 de setembre de 2000, per la qual es modifica el Reglament General de Vehicles, aprovat per Reial Decret 2822/1998, per un altre on es visualitzi els distintius o símbols de les Comunitats Autònomes, homologant-se al model ja utilitzat per altres estats de la Unió Europea.

MOCIÓ SOBRE EL PREU DEL GASOIL AGRÍCOLA

La puja del preu del gasoil ha estat objecte de diferents vagues i manifestacions per part dels col·lectius majoritàriament afectats com ara la pagesia, el transport, els taxistes i el sector pesquer.

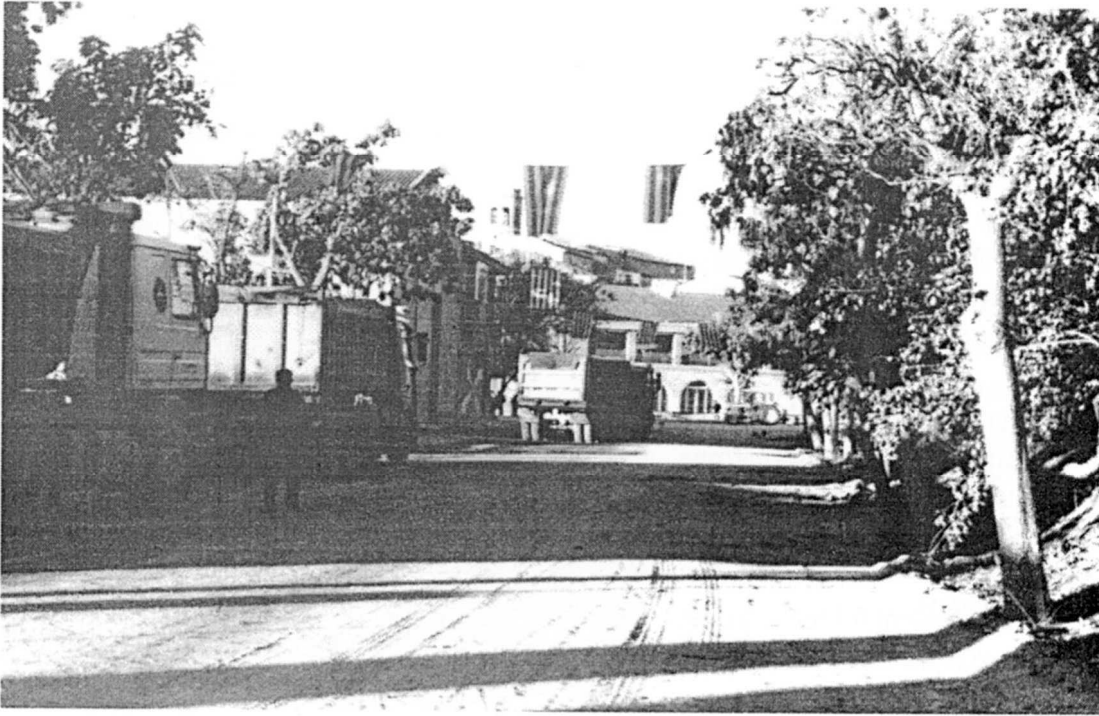
El gasoil agrícola és una de les despeses de producció determinant en moltes de les produccions agràries. El preu d'aquest tipus de gasoil s'ha vist incrementat en un 79% en els últims 19 mesos. Tenint en compte que, aquest important increment de despeses de producció, junt amb els descens de preus rebuts pels agricultors pels seus productes, estan influïnt d'una manera determinant en les últimes caigudes de les rendes agràries en el seu conjunt, així com en la qualitat de vida de les poblacions amb un important pes agrari;

El Ple de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, va acordar instar al Govern de l'Estat que:

- Mitjançant un diàleg amb els representants del sector agrari, s'estableixin mesures per minimitzar l'impacte de l'important increment del preu del gasoil agrícola en les rendes agràries.
- Es redueixin al mínim els impostos que graven el gasoil agrari, tant l'impost especial sobre hidrocarburs com l'IVA.
- Reduir els mòduls de l'IRPF en els cultius afectats per als agricultors.

PAVIMENTACIÓ DELS PASSEJOS

L'Ajuntament, tot aprofitant els treballs que l'empresa SORIGUÉ està fent a la carretera L-702, ha procedit

a executar la pavimentació dels Passejos del Cementiri i de Sant Ramon, així com un tram del carrer Hortes que mancava.

Amb aquesta actuació s'ha aconseguit que els 2 passejos esmentats es converteixin en els llocs més freqüentats per anar a passejar, els quals ja eren força concorreguts (sobretot el de Sant Ramon), però hi havia la molèstia de la pols del camí que aixecaven els vehicles que hi circulaven.

Amb aquesta obra s'han adecentat una mica aquests trams, sense, però, que aquesta sigui la solució definitiva, ja que per estar ben fets serà necessari en un futur dur a terme un projecte d'urbanització total que inclogui tots els serveis (aigua, vorera, llum...)

Es d'esmentar l'anomenada «Plaça de l'Hogar» o «Plaça de l'arbre» punt d'inici del Passeig del Cementiri la qual amb aquesta actuació també n'ha sortit beneficiada, ja que si més no, s'ha estructurat aquell espai per tal d'ordenar el trànsit.

Pagesos artesens, participants en les darreres tractorades, compartint (a l'hora de dinar) una cassola de tros cunyada pel Carlets.

Aquest és el poble que volem?

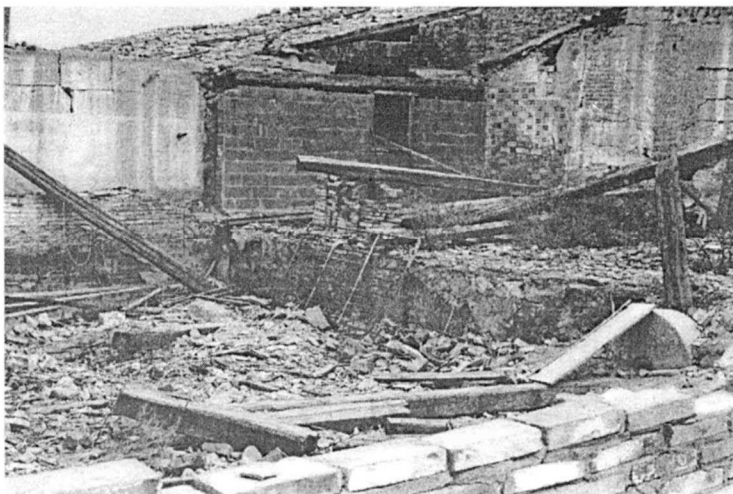
Si donem una volta per la nostra Artesa de Lleida veurem que hi ha racons d'una deixadesa total, parets mig tombades, runes, pintades, deixalles, herbes....

Si els propietaris d'aquests solars ja ho tenen bé, penso que hi ha una altra autoritat, que ens representa a tots, que és l'ajuntament i que hauria d'exercir aquesta autoritat per tal de millorar el nostre entorn.

Caldria que l'ajuntament fes fer, o que ho fes directament si no se'n pot sortir, els enderrocs i endreçament d'aquestes zones perquè nos ens caiguin a sobre, pensem en la canalla que juga per tot arreu. Una possibilitat d'aquests solars seria de donar-los una utilitat pública mentre no s'edifiquin, convertir-los en llocs de lleure o, fins tot, en aparcaments.

També seria bo de fer un tomb per alguns carrers i veure com estan de bruts, s'hi pot trobar bosses, cigarretes, defecacions de gossos i gats, gots de begudes després d'alguna festa i també restes de petards després de Sant Joan.

És segur que casa nostra no està tan bruta com estan aquests carrers, i sembla que les deixalles més enllà de la nostra porta no ens importin, potser sí que hi podríem col·laborar una mica si cada família

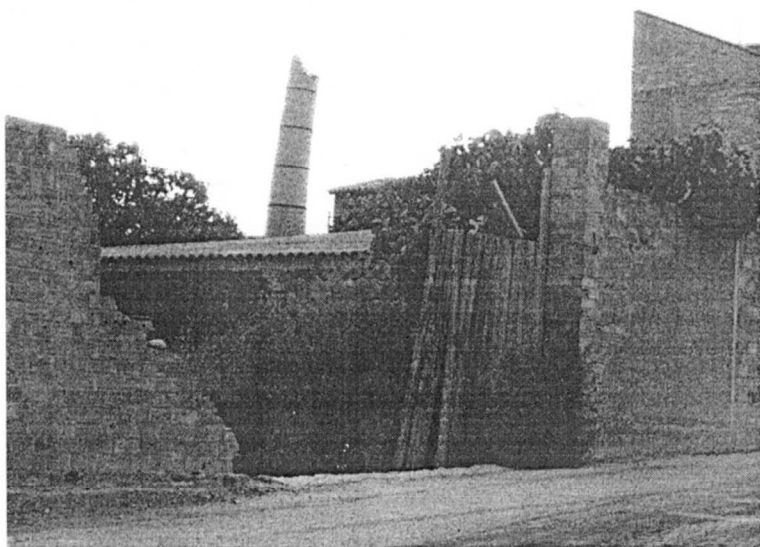
s'encarregués d'escombrar, per exemple, l'espai que hi ha davant de la seva llar.

Es veritat que molts treballem i que cada vegada tenim menys temps que podem dedicar a les coses simples, però mantenir endreçat el nostre poble no és una cosa banal, perquè hem de tenir una bona opinió de nosaltres mateixos, ens hem d'esforçar per millorar i per transmetre la idea de voluntarisme social i netedat a la nostra joventut.

Educar no és gens fàcil, és una feina que comença a la llar i en la qual tots, i no solament l'escola, té part important. Tots sabem que si un lloc està net és difícil que algú hi llanci el primer paper, però si a terra n'està ple, segur que el paper que es llança no es veurà i propiciarà encara més la brutícia.

Per últim penso que Artesa ha de millorar en els detalls, pensem en els arbres i les flors, no costa tant plantar-los, cuidar-los ja costa més, però segur que d'entre les innombrables associacions del nostre poble podria sortir gent que en tingués cura, no tot ha de ser l'ajuntament al qual també paguem uns bons impostos.

M.-R- B.

L'altra història del Concorde

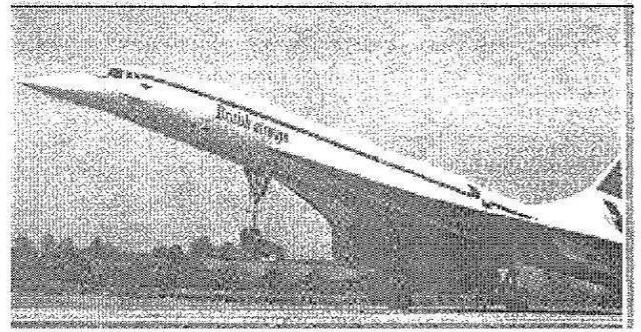
El projecte Concorde és un exemple de com Europa ha intentat reaccionar de forma independent davant el colós americà, EE.UU. ha tutelat aquest petit continent que moltes vegades s'ha enfrontat i s'ha dessagnat però que tot sovint dona mostra de la seva personalitat. En plena guerra freda Gran Bretanya i França emprenen la construcció d'un avió civil de tecnologia revolucionària, era un avió comercial que podia volar el doble de la velocitat del so.

Els anglesos ja ho havien intentat vint anys abans en solitari, fabricant el primer avió comercial mogut amb reactors, era el Comet, els estatunidencs no s'ho podien creure que els passessin al davant en una indústria que creien controlar. El Comet va tenir un final fatídic, l'origen de la catàstrofe va ser un fenomen que des de l'hora s'ha anomenat la *fatiga dels metalls* i que feia aparèixer una sèrie d'esquerdes en el fusellatge d'alumini que en el moment més inesperat el feien saltar a trossos. Els veïns de l'altra banda de l'Atlàntic no ho van dir, però tothom sap que se'n van alegrar força. Els francesos ho van intentar amb el Caravelle però sense massa sort.

El Concorde era una altra ofensa a l'orgull americà del nord i es van afanyar a dissenyar un avió que el podés imitar, van crear l'SST, el super-sonic-transport, però el van fer tan gran i avançat que no va avançar i es va quedar pel camí. No els va passar el mateix al soviètics que van treure de les seves fàbriques en un tres i no res (quina diferència amb l'actualitat), un avió força semblant, el Tupolef 144 o el Concordoff com es deia despectivament des d'occident.

Als Estats Units es van quedar estupefactes, no podien suportar ser els últims de la fila respecte del transport supersònic civil i el seu empenyament es va plasmar fer la vida impossible a l'aparell europeu.

Es va moure mar i muntanyes, es van buscar excuses i científics que les justificuessin per tal que no els passessin la mà per la cara. Així van prohibir que el Concorde passés per sobre del seu territori i l'excusa que van proposar inicialment va ser una

novetat, van dir davant de la incredulitat de tots que podia afectar l'estabilitat de l'atmosfera; això podia ser cert, però ningú no entenia que un parell de dotzenes de Concordes la poguessin perjudicar i uns tres mil aparells militars americans de guerra no produïssin cap efecte.

La prohibició de volar sobre territori d'Estats Units en forma supersònic va fer que el projecte quedés ferit de mort, era molt car, perquè resultés econòmic, l'havien de comprar les línies aèries americanes i aquest vet ho va frustrar i així han passat 30 anys volant per sobre del Mach 2 solament per sobre de l'Atlàntic en ruta cap a Nova York, amb la particularitat que si surts de París per exemple a les 8 del matí arribes abans de les 8 a la capital americana degut a la seva velocitat que l'obligava a portar quasi 100 tones de combustible per viatge

La història acaba com ja sabem, deixant de part l'accident, resulta que l'avió s'està tornant vell, que els seus motors són sorollosos i consumeixen molt, i que no pot seguir sense una remodelació molt gran.

La investigació sobre l'atmosfera acaba en el descobriment de l'atenuació de la capa d'ozó i dels seus forats i de mirar de no emetre substàncies que ho puguin empitjorar com són els òxids de nitrogen que llancen les turbines d'aquests avions tan ràpids i que volen tan alt, els propelents dels esprais, els líquids refrigerants de les neveres, els gasos d'alguns extintors o les flatulències, tipus pet, d'alguns animals. Recordem que l'ozó és un gas derivat de l'oxigen de fórmula O_3 que es troba a l'estratosfera on es concentra formant estretes capes que en alguns casos arriben a pocs centímetres, té la propietat de filtrar les radiacions ultraviolades que ens envia el sol. Si no existís ens hauríem de passejar pel carrer amb ulleres de soldador i portar una crema solar de factor 1000, això nosaltres ho podríem aguantar, les plantes no ho podrien resistir i sense elles a nosaltres ens passaria que desapareixeríem com els dinosaures.

Lluís Salvador

PRESENT I FUTUR DE LES ASSOCIACIONS PROTECTORES

Fa anys que la Generalitat de Catalunya va dictar la Llei de protecció dels animals, peonera a l'estat Espanyol. Per un país petit com el nostre això lluia molt, ens apropava més a la manera de fer d'Europa i d'entrada ens en vam sentir orgullosos, però a hores d'ara ens adonem que aquesta llei és del tot insuficient i encara queden molts melics per lligar. Veureu: no es pot abandonar o maltractar un animal, fins hi tot hi ha fortes penalitzacions per a aquell qui ho fa, d'acord. Però què se'n fa dels animals abandonats que pul-lulen arreu?. Hi ha una solució molt pràctica, diu el saberut de torn amb una sensibilitat a prova de bombes: es porten a la canera municipal, es guarden una setmana per si apareix l'amo/a, després s'eutanasiem (es maten sense patir) i llestos.

Les caneres són organismes municipals que a part de recollir els animals perduts, poden fer de guarderia d'animals amb amo quan aquests se'n van de vacances, cobrant naturalment una quantitat diària; si algun ajuntament de la comarca necessita els seus serveis cobren també un tant per animal arreplegat. La canera té una plantilla suficient d'operaris per fer la feina d'alimentació i higiene dels animals en guarderia els quals gaudeixen d'unes gàbies confortables i espaioses 6x2 metres aproximadament, mentre els recollits al carrer s'estan en unes gàbies minúscules que no s'hi poden ni remenar, (total per què si han de morir en una setmana!-continua dient el saberut) Quan troben un animal perdut tenen l'obligació de passar-los el detector de xips, però se sap (la notícia va sortir a la premsa) que hi ha hagut algun cas (que se sàpiga) que van obviar aquesta acció i els animals en qüestió (una gossa i els seu cadell) van estar a un pèl de la mort tot i portar xip. És a dir la canera municipal fa un treball ben fet amb animals que ja tenen amos. Els animals abandonats que ells arrepleguen tenen només el dret a sobreviure-hi una setmana. Tot això pagat amb els pressupostos municipals que pugem pel cap baix 20 milions de pessetes anuals. Val a dir que els que no arreplega la canera, ni una protectora, vagaregen famolencs i malaltissos i la majoria moren de qualsevol manera. Què o qui protegeix la llei dels animals?

N'hi ha altres -igualmente abandonats- que van a parar a una protectora. La gent que les porta són gent voluntària que despèn part del seu temps i més d'un cop diners de la pròpia butxaca per tal de tenir-ne cura. La major part del pressupost el treuen dels socis.

A Lleida hi ha dues protectores: L'Associació d'Amics dels animals del Segrià i la «Procnatur».

L'Alternativa coneix la primera perquè des de fa temps (excepte quan va governar el PP) es va fer un tracte amb l'Ajuntament d'Artesa i a canvi d'una quantitat anual ens recollien els gossos perduts (en altres articles ja n'hem parlat). Però no podem demanar peres a l'om i pensar que una protectora és el summum de la perfecció, de cap manera. La veritat és que han passat èpoques d'una carència extrema que només l'afecte a les bestioles la feia a penes suportable. Fins al moment present no hi ha hagut una col·laboració decidida per part de l'Ajuntament de Lleida, que fa poc els ha concedit una quantitat respectable de diners perquè puguin pavimentar el terra i hom pugui dur a terme la neteja amb unes condicions més humanes. Nosaltres aplaudim aquesta iniciativa perquè d'alguna manera les protectores fa anys que estan col·laborant en la tasca social de recollir animals, igual que la canera, però amb una altra filosofia que no hi té res a veure.

La col·laboració de l'Ajuntament de Lleida és inestimable, però hem de convenir -si som realistes- que no n'hi ha prou amb participacions esporàdiques, caldria que aquesta fos més regular, és a dir **caldría que hi hagués una protectora municipal de la mateixa manera que hi ha una canera**. Una protectora que involucrés també la participació dels *Consells comarcals* i fins i tot la *Diputació*. Una protectora que aplegués qualsevol animal abandonat estigui on estigui a ciutat o a comarques.

Sabem de molt bona font que aquesta és una idea que és vista amb bons ulls, perquè té tota la coherència i la lògica del món. Ja us n'anirem informant

Mentrestant, qui protegeix realment els drets dels animals?. Fins on arriba la llei que dictà al seu moment la Generalitat?. Caldria ben segur una normativa coherent amb l'acció. Perquè si no és així llavors és paper moll, no serveix per a res, és allò de rentar la cara amb aigua bruta, és a dir és pura hipocresia.

Aquest és el present, el futur podria ser, com veiem molt diferent (que Sant Francesc ens il·lumini!). Si algú vol adoptar un animal només cal posar-se en contacte amb l'Ajuntament d'Artesa o amb algú de l'Alternativa i buscarem l'animal que millor s'adigui amb les necessitats de cada u. *Una bona acció repercuteix tant a qui la rep com a qui la fa.*

Alternativa Ecologista D'Artesa de Lleida.

EL DESCRÈDIT DE LA POLÍTICA

A finals dels mes d'agost llegia, al diari «Avui», una entrevista a Jordi Pujol en la qual (entre altres coses), aquest deia: «*La societat hauria de tenir una visió de la política diferent; diferent i més justa*», la qual cosa dóna a entendre que els mateixos polítics s'adonen d'una mena de descrèdit popular que aquesta feina suscita en la nostra societat. Jo, però, aquesta frase de Jordi Pujol, la modificaria substancialment. La deixaria així: «*La societat hauria de tenir una opinió dels polítics diferent de la que té; diferent i més justa*». Perquè no crec que la política estigui desacreditada popularment, els que sí que estan desacreditats són els polítics i, en bona part, el funcionament dels seus respectius partits, que és ben bé una altra cosa.

Arreu dels país hi ha polítics honestos els quals fan la seva feina amb total dignitat i eficàcia, però malauradament, al seu costat n'hi ha altres que s'aprofiten dels llocs de responsabilitat que ocupen per enriquir-se personalment. D'escàndols de corrupció d'aquesta mena n'ha sortit pels descosits en els darrers anys, encara que no tots, és clar, han estat denunciats de la mateixa manera ni han tingut el mateix tractament pels mitjans d'informació. No és estrany, doncs, que tots aquests afers hagin embrutit considerablement (en l'opinió popular) la imatge dels polítics.

Si en aquests casos de corrupció sempre només hi ha persones aïllades, les quals s'han aprofitat del seu càrrec privilegiat per enriquir-se o per afavorir uns familiars seus, hi ha una altra mena de corrupció no tant escandalosa (no fa gastar tanta tinta als mitjans de comunicació), però molt més sovintejada. Una corrupció, més quotidiana, d'anar per casa, com si diguéssim, però què, en definitiva, és igual d'amoral i corrupta, èticament parlant. Em refereixo a la mena de «xantatge» que moltes administracions gasten per «convocar» a uns futurs funcionaris que (sí no el tenen) es traguin el carnet del seu partit (segons el color de cada administració) per accedir al lloc de treball desitjat. Els partits s'acusen els uns als altres de practicar aquesta

mena de xantatge o de favoritisme, però és que, en aquesta qüestió, no n'hi ha cap que pugui tirar la primera pedra.

La nostra societat, en bona part, aquesta mena de favoritisme l'accepta estoicament, perquè és un fet que ja ve de lluny, però que, amb la democràcia, a tots ens semblava que això ja no s'estilaria o, almenys, no tan quotidianament impune com es fa ara. Però els polítics, en això, es veu que hi tenen la mà trencada: no se'n saben estar, ves, agranen sempre cap a casa.

Amb això no vull generalitzar. Tots sabem que hi ha polítics honestos (segurament, la immensa majoria), preocupats per millorar el país i el benestar social, polítics treballadors, eficaços en la seva feina, i d'un comportament i una modèstia exemplar. Però és clar, aquesta imatge del bon polític (sobretot si és modest), no sobresurt, no se'n parla, queda amagada dins el tramat del teixit polític de cada partit, ja sigui el del govern o el de l'oposició d'un ajuntament o de la Generalitat... perquè la honestedat d'un polític ja no s'hauria de qüestionar, com no es qüestiona (almenys de la mateixa manera) l'honestedat d'un capellà: per aquesta feina s'ha de ser honest, i prou.

A més a més dels assumptes de corrupció, hi ha un altre punt pel qual, almenys per a mi, els polítics també estan desacreditats. I és en aquest afany de perpetuar-se en el poder. No ho puc entendre com, legislatura darrera legislatura, es tornen a presentar sempre les mateixes persones: n'hi ha que porten més de vint anys en el mateix càrrec... és que es pensen que són els millors o que sense ells el món no rutilaria...?

Si els polítics volen que la seua feina estigui més ben considerada pels ciutadans del carrer, potser caldria que primer ens acostumessin a més renúncies i dimissions de les seues funcions i a una renovació generacional més sovintejada dels dirigents de qualsevol partit i, sobretot, dels càrrecs més importants de l'esfera poder.

A. Costafreda

SIGNES DE MODERNITAT

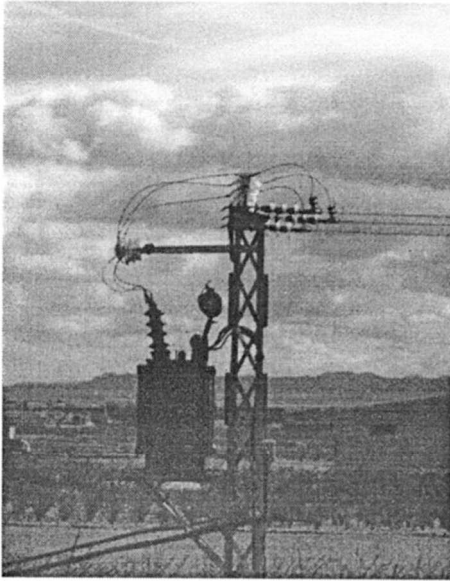
Si tinguéssim fotografies del nostre poble, emmarcades en els primers anys d'aquest segle que acabem, ens sorprendríem de l'estat de deixada en que el veuríem. Fins llavors Artesa (com la immensa majoria dels pobles del nostre entorn), havia estat un poble eminentment pagès, sense llum elèctrica i, pràcticament sense aigua corrent i sense clavegueram; sense cap tipus de maquinària: només els bous i les mules eren els motors dels nostres pagesos, tant per fer les feines del camp com per tragarar eines o per anar a vendre els productes fora del poble. Les olives, als molins d'oli, també eren aixafades amb força de sang. Els carrers, enfangats a l'hivern i polsosos a l'estiu, eren plens de tota mena de deixalles: munts de fem, clafolls d'ametlla, pampes de panís, mongetes per destavellar..., carros aparcats a tot arreu, mosques a dojo i, fins i tot, lloques i pollets o ànecs, sense comptar els gossos i una immensa quantitat de gats. La gent no s'hi amoïnava gaire de la brutícia ambiental, perquè tota la vida ho havien vist de la mateixa manera. No obstant, alguna cosa començava a canviar. Arribaria l'electricitat i es

farien canonades per a l'aigua potable i fondes clavegueres...

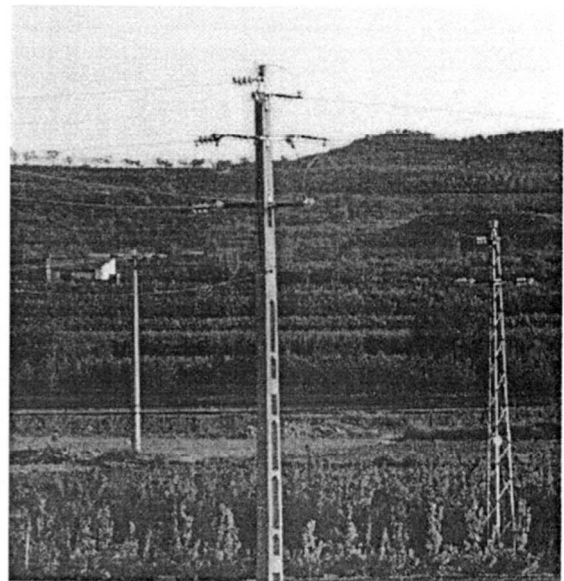
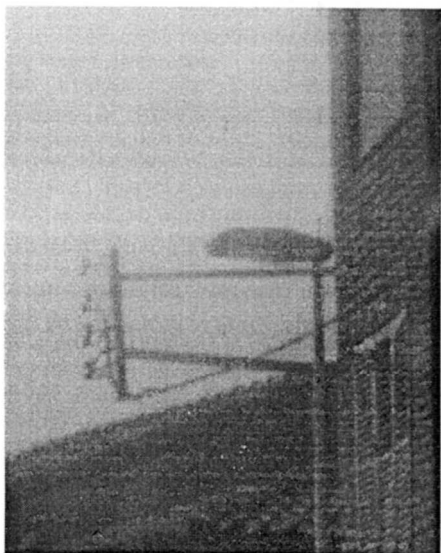
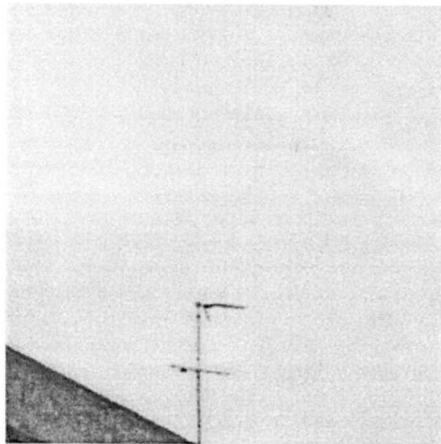
A la primera fotografia que posem (que Ramon Serra la va fer ben entrats els anys vuitanta, però que ara ja no es podria fer) hi podem veure dues xemeneies (fumeres o fumerals, com vulguem dir-ne), construïdes als anys vint per fer funcionar a força de vapor el molí del Carreter i el molí de la cooperativa d'«El Porvenir». Aquestes dues fumeres, donaven un signe de modernitat al nostre poble, un senyal inequívoc que assenyalava que Artesa havia entrat de ple a l'era del progrés.

La fumera de cal carreter, la primera que es va enderrocar (s'havia decantat molt), ja que abans que caigués pel pes de la seva inclinació, amb el perill que es desplomés sobre alguna casa del veïnat, amb l'ajut d'una grua, es va desmuntant. Feia, però, més de quaranta anys que havia perdut la seva utilitat. La del molí d'«El Porvenir» (on hi ha els magatzems del «Sapato»), els anys quaranta i cinquanta encara estava en funcionament, però no per fer anar el molí, sinó per

escalfar aigua per fer vapor, el qual s'utilitzava per fer sortir el dissolvent de les calderes després d'extreure l'oli de la pinyola (durant aquests anys, en aquest indret, hi va funcionar una fàbrica de «salfuro»). Aquesta fumera (tot i que als anys seixanta s'havia adreçat), va caure desplomada pel pes de la seva pròpia inclinació, no fa gaires anys.

Als anys seixanta, van començar a proliferar les antenes dels televisors per sobre les teulades de les cases: un altre senyal de modernitat que enlletgeix considerablement el nostre paisatge urbà. Per tot el terme es poden veure pals de fusta, de formigó o metàl·lics que transporten el corrent elèctric o les línies de telèfon. Tot això són signes de modernitat que, en altre temps, agradaven tant als nostres avis:

*Bombilles i palomilles
i la nova instal·lació,
no deixa de ser un adorno
per la nostra població.*

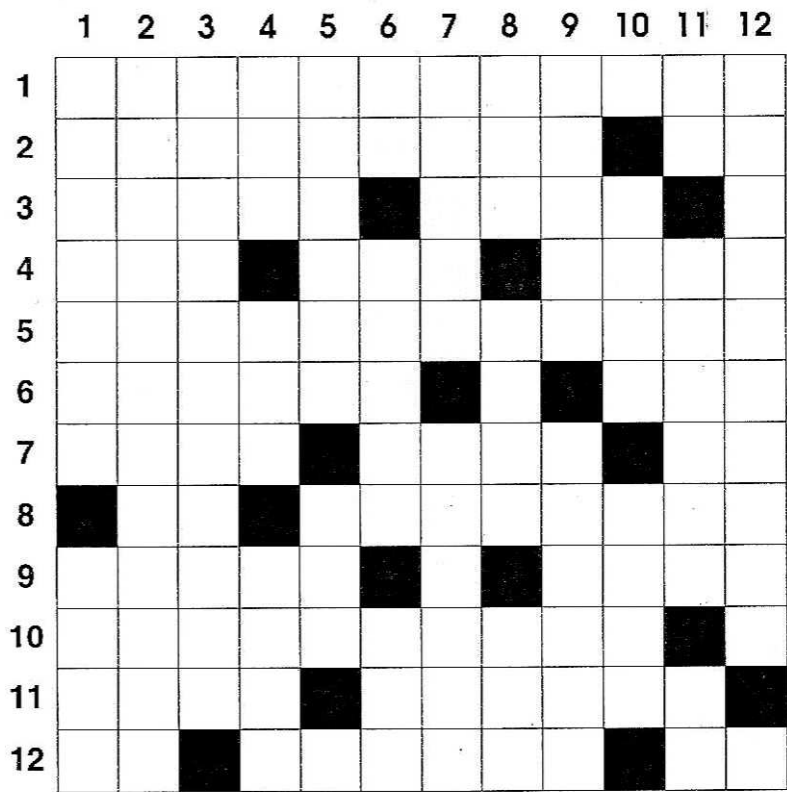
I, finalment, hem arribat a la gran torre (per la difusió de la telefonia mòbil) plantada sota el dipòsit nou de l'aigua potable, a tocar de la nova depuradora. Ningú no n'ha parlat, ningú n'ha dir res... Qui es pot oposar al progrés dels telèfons mòbils, avui que gairebé tothom ja en té?. El progrés porta això i, els signes de modernitat, són aquests. L'autopista i la futura línia de l'AVE, són també ben bé això. El progrés ens fa cada vegada més petits, però en canvi, el nostre poble i el nostre terme, que és curull de signes de modernitat, sembla, cada cop més, una selva impenetrable.

Pere Arnau

MOTS ENCREUATS

(Solucions a la pàgina 30)

HORIZONTALS: 1. No dir una cosa directament, donar tombs i retòriques. 2. Poliedre de vint cares. Nota musical. 3. Donem voltes com una roda. Quatre vocals. mil. 4. Yoko, vidua d'un famós Beatle. Al revés, justificació, argument. Al revés, Si és sant, és el Papa de Roma. 5. Manera de viure. 6. Amarar, xopar. La segona. Agrupació Nacional Numismàtica. 7. Noia petita. Porxo, espai cobert. Al revés, diari madrileny . 8. Dues consonants. Arma combinada de llança i destràl. 9. La manera de cuinar-lo és a la paella. Consonant. Obligat a complir la pena que li han imposat. 10. Biològicament transforma una cosa composta en una de més simple. Consonant. 11. Afecceció de la pell, famosa entre els joves. Jacetà, de Jaca. 12. Nom de consonant. Anses, agafadors. Pronom.

VERTICALS

1. Que li agrada encendre foc. Aparell de càlcul antic. 2. Relatiu a la econometria. 3. Neret, arbre de jardí. 4. Institut Socio-educatiu. Setè planeta. Poble del Solsonès. 5. En femení, que té una gran fama. Guarà, ruc. La primera. 6. Nota musical. Al revés, primera fase d'un insecte. Una ginebra abreuiada. 7. Idolatri, veneri. Gerra amb dues nanses. 8. Una senuora abreuiada. Part de l'oració gramatical que ens marca l'acció. Acadèmia Cultural Enciclopèdica. 9. La mateixa vocal cinc vegades. En plural, mesura anglesa de longitud. 10. Consonant. Per a posar-hi el vot. La mateixa de la tercera del 9 horitzontal. 11. Símbol de l'alumini. Cosa que està unida o junta a una altra. Interjecció de dolor, sorpresa, etc. 12. Robots, furtats. Vocal o xifra romana.

1918

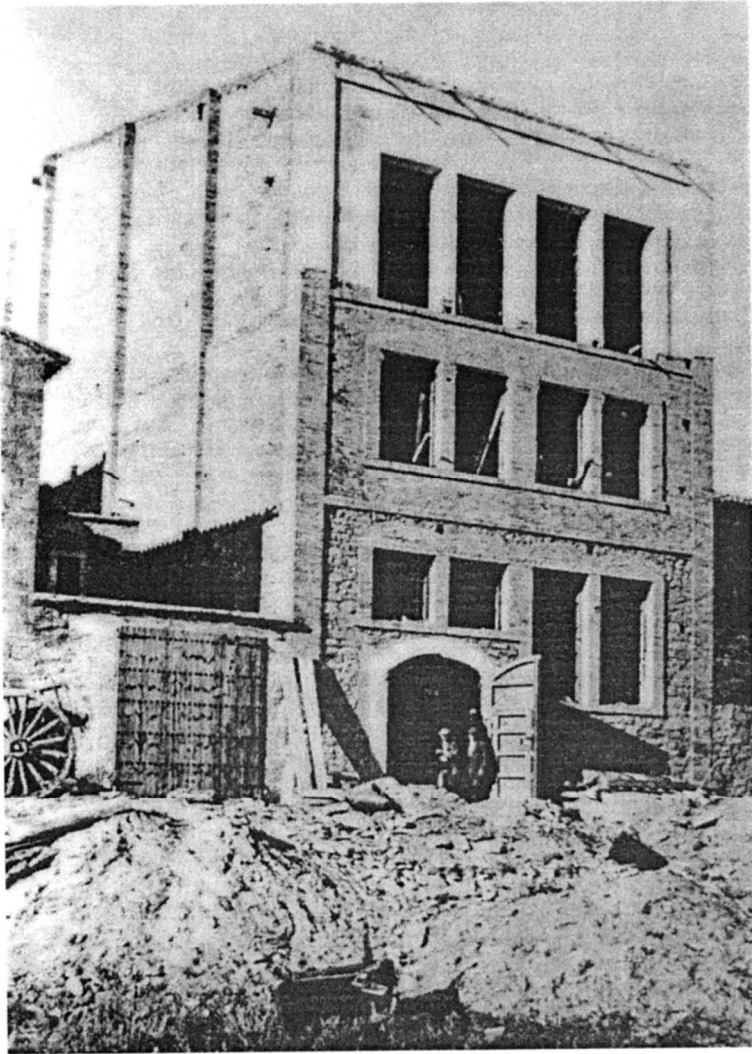
UN ANY, EN LA HISTÒRIA D'ARTESA, A TENIR EN COMPTE (i 6)

A partir de les notícies publicades en el diversos diaris lleidatans tenim, doncs, un magnífic i detallat balanç del actes que es van celebrar durant els dos dies de la Festa Major de maig, notícies que no ens cansarem d'assenyalar que representen un document històric d'una vàlua inestimable, ja que ens assabenten d'una forma minuciosa de la gestació i desenvolupament de tots els actes celebrats. Tal com hem vist, a més dels actes normals de totes les festes majors, com eren les sessions de ball organitzades pels joves de *La Primavera* i les funcions religioses de totes les festes de precepte, va tenir lloc la inauguració del Sindicat de Sant Isidre i el concert de l'orfeó la Lleida Nova, un acte organitzat, també, pel propi sindicat.

La inauguració del sindicat, que com hem dit es va celebrar el dimecres 8 de maig, pensem que va ser un esdeveniment que va suposar la seva presentació en societat. Per aquest motiu, la visita que es fa al molí que el sindicat havia comprat al Blasi Batlle (Blasi de l'Ambrosió), edifici situat davant l'església, té una importància secundària i, en aquest context, el banquet representa un acte de germanor entre els socis del sindicat i una mostra de compliment i hospitalitat envers les distingides personalitats polítiques assistents a l'esdeveniment. Per això, al nostre entendre, la crònica d'*El Ideal* recalca que la festa d'inauguració se celebra a les cinc de la tarda a les escoles i destaca, sobretot, el contingut dels discursos de totes les personalitats assistents, uns parlaments molt imbuits de les idees cooperativistes imperants aleshores a Catalunya, les quals responien a l'estereotip difós per la

Mancomunitat de Catalunya, institució que va tenir un paper important en el foment del cooperativisme agrícola al nostre país com a via de progrés social i econòmic del pagès; aquest desenvolupament cooperativista es va veure impulsat, també, per la crisi en què estava submergida tota Europa a causa de la Primera Guerra Mundial.

L'assistència d'en Josep Mª Valls a l'acte, aleshores director del Servei Tècnic d'Agricultura de la Mancomunitat de Catalunya, i abans director de l'Escola Superior d'Agricultura, responia a l'interès que hi havia des d'aquesta institució en el foment del cooperativisme agrari català, ja que l'agrupació dels petits pagesos parciers i propietaris en cooperatives permetia l'adquisició a l'engròs i a preus més baixos d'adobs químics, llavors de sembra, insecticides, animals i eines, així com la industrialització i comercialització dels productes del camp i, fins i tot, la venda d'aquests productes directament als mercats urbans. Així mateix, a partir de les cooperatives, es podien crear caixes d'estalvi i de préstec i mútues de malaltia. La funció dels serveis tècnics creats per la Mancomunitat de Catalunya era, doncs, fomentar la constitució de sindicats agrícoles i assessorar-los en el seu funcionament, i també la fer conferències i cursets, acompanyats de pràctiques i demostracions, pels pobles i capitals de comarca de tot el país, amb la intenció de formar una pagesia cada vegada més competitiva. Els tècnics d'aquests servies agrícoles de la Mancomunitat de Catalunya, gràcies al contacte sovintejat amb els pagesos, feren els seus coneixements més pràctics, van perdre els prejudicis de superioritat i van obtenir de la pagesia en general unes col·laboracions gratuïtes molt útils a l'hora

Façana posterior del sindicat de Sant Isidre, al carrer Mestre Ginera, encara en construcció

d'adaptar al país les tècniques i espècies foranies, i també de combatre les plagues del camp i experimentar nous tractaments.

Però l'acció del foment del cooperativisme per part de la Mancomunitat no es va reduir només a la creació de serveis tècnics per modernitzar l'agricultura catalana, sinó que també va impulsar la constitució de caixes rurals i va crear una entitat financera pròpia, anomenada la Caixa de Crèdit Comunal, que concedia préstecs als sindicats, amb interessos moderats, a un termini mitjà d'entre 15 i 20 anys, *per tal que poguessin* construir magatzems, cellers, molins d'oli i adquirir maquinària. A través de la documentació de la Mancomunitat sabem que a finals de l'any 1918 aquesta entitat de crèdit va concedir un préstec de 50.000 PTA al Sindicat de Sant Isidre, per a la construcció de la fàbrica d'oli,

amb un període d'amortització de 50 anys. Aquesta obra fou plantejada per Cèsar Martinell, prestigiós arquitecte que més tard va dissenyar, per encàrrec d'aquest sindicat, un ambiciós projecte de ciutat agrària que, com sabem, mai es va arribar a materialitzar. Així mateix, tenim constància que la Caixa de Crèdit Comunal, l'any 1920 li va concedir al sindicat un segon préstec de 150.150 PTA, amb un període d'amortització de 20 anys, per a la construcció de corrals pel bestiar i un dipòsit de fems.

Tal com diu la crònica d'*El Ideal*, el màxim impulsor local de la creació i desenvolupament del Sindicat de Sant Isidre d'Artesa va ser, com tothom sap, l'Emili Morera (Milio del Truquera), que aleshores tenia 30 anys i n'era el president, i pensem que també l'ideòleg, juntament amb el secretari Teodor Aldomà Companys, el qual va tenir també un paper destacat en la seva creació, tot i que la seva tasca va ser més fosca i no va tenir tanta rellevància pública, encara que cal no oblidar que el senyor Aldomà estava molt ben relacionat amb els polítics republicans més destacats del país. L'Emili Morera va saber engrescar una bona colla d'artesencs per iniciar i tirar endavant un gran projecte cooperatiu

i va ser, durant els primers temps de vida del sindicat, quan n'era el president, molt estimat per tots els socis que en formaven part, els quals el consideraven una persona amb molt talent, tal com es diu en unes cobles que es cantaven, en aquell temps en el nostre poble:

*Lo sindicat d'Artesa
És un conjunt que tots estimem,
Perquè tenim un home
Que en fa les coses de molt talent*

*Al Sindicat d'Artesa
Hi ha un home de molt talent.
Si voleu saber que és aquest home,
És el nostre president.*

Cal remarcar l'assistència a la inauguració del sindicat de l'Alfred Pereña i Reixachs, un dels polítics lleidatans més destacats del primer terç del segle XX, un home fonamental pel republicanisme lleidatà i pel partit Joventut Republicana. Molt podríem parlar d'aquest polític republicà, nacionalista i d'esquerres, però només volem subratllar que va participar activament en la Mancomunitat de Catalunya, que va ser diputat de l'Assemblea General diverses vegades entre 1914 i 1923, la qual estava integrada per tots els diputats de les quatre províncies catalanes i que entre 1914 i 1917 va formar part del Consell Permanent, com a conseller, etapa en la qual va col·laborar estretament amb el president Prat de la Riba. Com a conseller va realitzar una tasca destacada en tres camps: els telèfons, l'extensió de l'ensenyament tècnic i l'acció social. Va impulsar la instal·lació de la xarxa telefònica pels pobles de Catalunya que no en tenien i va crear i organitzar la delegació catalana del Servi de Telègraf i Telèfon. Va ser l'introduïdor a Catalunya dels estudis per correspondència, promovent la creació del Centre Docent d'Ensenyament Postal de la Mancomunitat amb els ensenyaments d'electricitat, agricultura i construcció. En el camp de l'acció social va fixar l'actuació de la Mancomunitat en tres punts: subsidis i pensions per a la vellesa, organització de borses de treball, i assegurances contra l'atur forçós del treballador.

L'assistència de l'Alfred Pereña a la inauguració estava motivada d'una banda, per les moltes amistats que tenia entre els republicans del nostre poble, molts d'ells integrants del Sindicat de Sant Isidre, unes amistats que es varen estrènyer durant els sis anys que el seu germà Robert va estar de metge titular d'Artesa i d'una altra per haver format part del Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya, institució que, com hem dit, dedicava una atenció especial a l'agricultura, cosa que va destacar en el seu discurs, tal com es diu a la crònica que publica *El Ideal*.

En el capítol de personalitats assistents cal destacar el polític Joan Moles i Ormella, del qual ja

n'hem parlat en altres apartats d'aquesta sèrie d'articles que dediquem als fets més destacats de l'any 1918, i de qui dèiem que se li havia dedicat un carrer del nostre poble com a mostra de reconeixement per les gestions fetes davant del govern de Madrid per la concessió de la subvenció per a la construcció de les escoles, per la construcció de les noves carreteres de Lleida a Castellldans i d'Artesa a Cogul, i per la millora del camí d'Artesa a l'estació de ferrocarril de Puigverd.

El senyor Joan Moles, pel que sembla, va tenir sempre una gran estima i simpatia envers el nostre poble. Així, cada vegada que era elegit diputat a Corts o senador, es posava a disposició de l'Ajuntament per servir els interessos generals del poble, tal com ho posen de manifest diverses cartes que es conserven a l'Arxiu Municipal. D'aquesta magnífica disposició en tenim una bona mostra a la crònica d'*El Ideal* sobre la inauguració del Sindicat de Sant Isidre, on es diu que va aprofitar la visita a les noves escoles, que no s'havien pogut inaugurar per falta de mobiliari, per fer-se càrrec d'aquesta mancança, comproment-se a fer gestions per aconseguir el mobiliari necessari obrir les escoles, gestions que tingueren èxit molt aviat, ja que, a principis de juliol, el mateix Joan Moles enviava una carta a l'Ajuntament en la que hi adjuntava una Real Ordre de la *Dirección General de Primera Enseñanza* per la qual es concedien a l'escola d'Artesa deu bancs, que eren la meitat dels que es necessitaven per iniciar les classes dels nens i nenes.

Vista la transcendència que va tenir en Joan Moles i Ormella en la història del nostre poble durant les dues primeres dècades del segle XX, ens agradaria apuntar unes breus dades biogràfiques sobre aquest destacat personatge. Aquest polític republicà, tot i ser elegit com a diputat a Corts i senador per la demarcació de Lleida en diverses ocasions, no era lleidatà. Va néixer a Barcelona el 25 de juny de 1871 i va estudiar dret a la Universitat de Barcelona. L'any 1901 va ser elegit regidor a l'Ajuntament de Barcelona per la candidatura republicana, essent tinent d'alcalde i president de la Comissió d'Hisenda. Els anys 1907, 1910, 1918 i

1919 va ser elegit diputat a Corts pel districte electoral de Lleida i el 1914 va ser elegit senador pel mateix districte. Va ser governador civil de Barcelona l'any 1932, i el 1933 fou nomenat alt comissari d'Espanya al Marroc. L'any 1936 va ser governador general de Catalunya, ministre de Governació i president interí de la Generalitat de Catalunya, del 17 de febrer al 4 de març d'aquell mateix any. Com a advocat va defensar els implicats en el complot de Garraf, i la família de Francesc Macià de la confiscació dels seus bens, família amb la que l'unia una molt bona amistat. En el camp professional cal dir, per últim, que va ser degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona entre 1937 i 1938. Així mateix, fou un dels marmessors dels béns de mossèn Cinto Verdager, nomenat pel mateix poeta en el llibre de mort. Acabada la Guerra Civil, juntament amb la seva família, es va haver d'exiliar a Mèxic, on va morir l'any 1945.

De l'acte d'inauguració del sindicat s'ha de destacar que, en contra del que estava previst, no hi va assistir en Francesc Macià. També cal remarcar la presència de més de cent comensals al dinar que es va celebrar al mateix casal del sindicat, el qual fou servit «*por simpáticas jóvenes de la localidad*». També cal destacar que el dinar va estar amenitzat per la banda del poble que va tocar diverses peces de concert, cosa que indica un bon nivell musical. Per últim cal remarcar l'adhesió a l'acte de mossèn Pere Cunillera, rector de la parròquia d'Artesa.

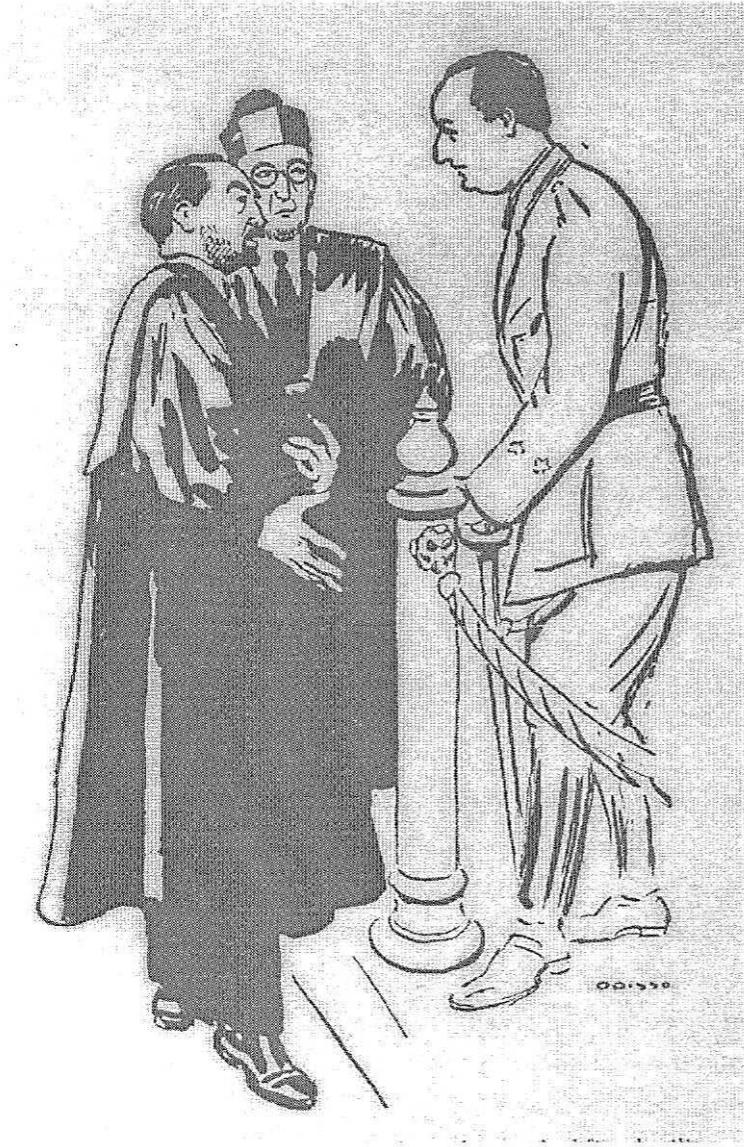
Quant al concert de l'orfeó *La Lleida Nova*, que va tenir lloc el segon dia de la festa major cal destacar el complet repertori de cançons catalanes que s'hi van interpretar, l'allotjament i hospitalitat que van dispensar els artesencs als seus nombrosos components, l'èxit assolit per totes les cançons del repertori, algunes de les quals es tornaren a repetir i, per últim, l'entusiasme amb què celebraren els assistents la interpretació dels Segadors i el res-

L'advocat i polític Joan Moles i Ormella

pecte amb el que va ser escoltada.

Hem assenyalat la importància que tenien els ensenyaments teòrics i pràctics que els serveis tècnics agrícoles de la Mancomunitat de Catalunya impartia als pagesos d'arreu del país. En aquest aspecte, cal fer esment de la sessió teòrica i l'experimentació pràctica realitzada, a principis d'agost en diversos camps d'Artesa, Puigverd i Albatàrrec, d'un tractament per combatre la cuca negra de l'alfals, i que es basava en ensulfatar-lo amb una barreja formada per 400 g. d'arseniat de sosa i 800 g. de calç per 100 litres d'aigua. Aquesta experimentació, sota la direcció del tècnic Josep Poch, es va tornar a repetir l'any 1922 i hi concorregueren 200 assistents. Així mateix, l'any

Dibuix d'Opiso: Els advocats Moles i Degollada parlant amb el fiscal militar, tinen-coronel Garcia Camarasa

1920, el tècnic August Matons va realitzar una sessió teòrica i tècnica d'esporga d'arbres, amb una assistència de 380 persones, sessió que es va tornar a repetir l'any 1922, sota la direcció tècnica d'en Joan Salom, i a la qual hi van assistir 250 persones, assistència que demostra l'interès que hi tenien els pagesos d'Artesa per aprendre noves tècniques.

Com cada any, el 15 d'agost, festivitat de l'Assumpció de la Mare de Déu, patrona d'Artesa, es va celebrar la Festa Major d'estiu, una festa organitzada per totes les entitats del poble i que aquell any va tenir una durada de quatre dies, en contra dels tres dies que se celebraven habitualment, segons ens diu una notícia que publica *El Ideal* del mateix dia 15, en la qual es dona compte, de forma breu,

del programa de la festa, en el qual destaca l'actuació d'una companyia de teatre, com podem veure en el text complert de la notícia que reproduïm a continuació:

También hoy, mañana y pasado celebra Artesa de Lérida su fiesta mayor anual. El programa comprende los días 15 al 18 inclusive y figuran en él festejos verdaderamente atractivos, descollándose entre ellos el disparo de una gran traca y el debut de una compañía catalana que actúa por cuenta de las sociedades Sindicato Agrícola, Sociedad Agrícola el Porvenir, Sociedad Recreativa la Primavera y Sociedad de Socorros Mutuos. Además habrá animados bailes amenizados por reputadas orquestas.

Però el text més sorprenent que hem trobat a la premsa lleidatana sobre els diversos esdeveniments que es produïen a Artesa aquell any, és el que publicà al diari *El Ideal* del dijous 19 de setembre de 1918, signat per Miguel Roigé, que no sabem ni qui era, ni quina vinculació podia tenir amb el nostre poble. Es tracta d'un apassionat article en què es posa el sindicat de Sant Isidre i el poble d'Artesa com a model a seguir pels qui no volen perdre el tren del progrés, i en el qual es reflecteix la idea que es tenia en aquell temps del que era i havia de ser un sindicat agrícola, entitat que havia de tenir un àmbit d'acció més ampli que

l'encaminat, només, a millorar el nivell econòmic dels associats. Perquè hom pugui copsar aquests aspectes que assenyalen, i també per l'interès que entenem que té aquest text, el reproduïm íntegrament a continuació:

Al pueblo de Artesa de Lérida.

El que posea los rudimentos más elementales de Historia, habrá podido deducir que la existencia de los pueblos está en relación directa con el grado de potencialidad física, intelectual y moral de los mismos; de tal manera que aquellos pueblos que se aletargan, negándose consciente o inconscientemente, a seguir la evolución integral, gradual y progresiva de los demás pueblos, no hacen más que sacrificarse ellos mismos;

para luego servir de pasto a los demás que han sabido y saben evolucionar en conformidad con la ley natural del progreso.

Es necesario pues, para que tengamos derecho a la existencia, que nos pongamos a la par con aquellos pueblos que van a la cabeza de la civilización, ¿cómo?

El pueblo de Artesa de Lérida, tiene la preferencia en el uso de la palabra para darnos una orientación recta y eficaz, a fin de obtener los resultados prácticos apetecidos, tanto en el orden material, como en el intelectual y moral.

Pongo por ejemplo a ese pueblo porque por sus obras se ha hecho digno de ello; pues unos dos años tan solo hace, que el pueblo de Artesa de Lérida, formaba parte de la lista de los pueblos aletargados cuando de repente y movido quizás por las circunstancias transcendentales que atravesamos, surge una voz natural e instantánea de las entrañas del mismo y esta voz, cual chispa eléctrica, repercute en la consciencia de algunos hombres de buena voluntad, formándose de esta manera un apostolado rebotante que vigoriza y da la fe santa que indica la orientación sana, buena y fertilizadora. Los señores que forman este venerable apostolado, han alzado bandera de combate en nombre de la sagrada unión y fraternal amistad que hoy más que nunca debe de existir entre los hombres civilizados, si, esos hombres no cesan de dar la señal de alerta, para así poder hacer frente a los difíciles problemas que sin cesar van conmoviendo el pedestal de la sociedad, y perturbando su desenvolvimiento normal y progresivo.

Ellos presentan el problema de la vida ante la paz del mundo, lo discuten en el café, lo sacan a relucir en la vía pública, lo plantean y descarnan en el mitin, mostrando al público la anemia y la consunción que en él hay.

Hablaron los apóstoles y aquel pueblo que aún tenía esperanzas de vida y que no ansiaba la redención y la libertad, empezó a comentar la gran obra proyectada tubo fe en ella,

comenzó el trabajo y hoy el gran pueblo de Artesa de Lérida, contempla entusiasmado la coronación de sus trabajos y esperanzas, con la existencia del sindicato y el magnífico casal que para el mismo sindicato se ha construido, ¡ánimo!

Adelante pueblo de Artesa de Lérida: tus obras te ha puesto a la cabeza de los pueblos civilizados, convirtiéndote de esta manera en centro y foco de energía y vitalidad, que animará y vivificará a todos cuantos pueblos sepan imitarte.

¡Adelante pueblo querido! Que se levanten templos de vida y de saber, que al lado de las fantásticas, misteriosas y moribundas luces de los templos religiosos, se alcen templos en los que se vean brillar luces de cultura, de progreso y de socialismo; pues así como aquellas son la brújula y el sostén del caciquismo con su capital, éstas son su sentencia fatal, produciendo como consecuencia lógica, la vida del pequeño agricultor y del proletario en general.

La tardor va tenir un inici trist i desolador pel nostre poble, com si fos el contrapunt a l'eufòria que es respirava durant la primera meitat de l'any. Així, a partir de principis d'octubre, l'epidèmia de grip que castigava tot el país va afectar greument els artesencs. Durant un període d'un mes i mig, entre 500 i 600 persones, pràcticament la meitat del poble, foren atacades amb molta virulència pel virus, produint-se un total de 21 defuncions. En el moment més àlgid de l'epidèmia, entre el 14 i el 24 d'octubre, període que va coincidir amb l'allitament del metge titular Josep Palau per la malaltia, la situació va arribar a ser tan crítica, que l'Ajuntament es va veure obligat a contractar el servei de dos metges per atendre els nombrosos afectats que hi havia al poble, la qual cosa va representar una despesa considerable per a la caixa de l'Ajuntament. Fins i tot, a causa de la grip, el 16 d'octubre va morir el rector de la parròquia, mossèn Pere Conillera Llovera, que tanta activitat i protagonisme va tenir en els actes celebrats el primer semestre de l'any. Conscient de la gravetat de la situació, el bisbe de Lleida va nomenar ràpidament mossèn Emilio Agullana Morelló com a nou rector, i aquest el dia 31 d'octubre, prenia possessió de la parròquia.

L'any 1918, en què Artesa comptava amb una població d'uns 1120 habitants, es van produir 43

defuncions en total, el nombre més elevat registrat al nostre poble durant tot el segle, un nombre molt alt de defuncions causades per l'epidèmia de grip. Però cal dir que aquell mateix any es va registrar un nombre molt alt de naixements, 38 en total, quantitat que el situen en segon lloc de les dues primeres dècades del segle XX, només superat pels 41 naixements de l'any 1905.

Aquell any també es va constituir, com ja s'ha dit, la *Sociedad Agrícola el Porvenir*, entitat que ben aviat va disposar d'un molí d'oli. A principis de novembre, la junta rectora ja s'organitzava per fer front a la nova campanya de recollida d'olives, cultiu que aleshores era el majoritari al nostre poble. Així, amb data de 15 de novembre, el seu president, Ramon Olomí Argilés, sol·licita permís a l'Ajuntament per a la instal·lació d'una bàscula per pesar carros en uns terrenys situats davant de la façana de la fabrica d'oli, entre aquesta i la carretera d'Aspa, que eren de la seva propietat, obra que la corporació va autoritzar després de l'informe favorable del cap d'obres públiques de Lleida.

Ens cal destacar també, com un fet imortant d'aquell any, l'acord de l'Ajuntament d'Artesa, pres en la sessió ordinària del 10 de desembre, de convocar la plaça de sereno que estava vacant i a la qual s'hi van presentar Joan Solé Segura i Fermín Bernaus Coca, essent elegit pels membres de la corporació, en la sessió ordinària del dia 17 del mateix mes, el primer dels dos candidats presentats.

No cal dir que les es conseqüències de l'epidèmia de la grip van causar una immensa consternació a tot el poble, però la situació es va

anar redreçant paulatinament, com ho posa de manifest l'ambient que es respirava al dinar de germanor que van celebrar els associats al Sindicat de Sant Isidre el diumenge 15 de desembre, segons recull una notícia publicada a l'edició del *Diario de Lérida* del dimecres següent i que diu: *Lo diumenge prop passat los socis del sindicat Agrícola de Sant Isidre se reuniren en fraternal dinar, en lo lloch social; va haverhi forsa animació i ben marcat esperit de sociabilitat i companyerisme.*

I com a darrer esdeveniment destacat de l'any 1918, cal apuntar que es va produir l'enfonsament de la casa del rector, que estava situada a l'extrem sud del carrer de la Vileta, adossada a l'església, un fet remarcat pel *Diario de Lérida* del dimecres 18 de desembre, que asenyalava:

Lo dilluns suceshí un cas que be podia haver tingut fatals conseqüències; cap a les set del matí va derruirse la casa rectoral, produintse un espantós soroll.

Per sort no era habitada actualment.

Ha quedat un munt de runes sens que, per sort hi haigut hagut desgràcies personals. La causa se creu ésser l'haver fet moviment la roca sobre que descansava un àngul de la mateixa.

L'enfonsament de la rectoria no va tenir conseqüències tràgiques, tot i que també va afectar la paret mitjanera amb Cal Peix, per què la casa no estava habitada ja que va ser declarada en ruïna, tal com assenyalava la notícia del succés publicada el dijous 19 de desembre pel diari *El Ideal*: «*la casa actualmente no estaba habitada, pués hacia tiempo que estaba declarada en estado ruinoso*».

Josep Gallart i Fernàndez

AMB POQUES PARAULES

EL GRAN HERMANO

El títol d'aquest escrit, com es pot suposar, es refereix al programa de més audiència que mai no ha tingut cap televisió a l'Estat Espanyol —ha superat el mateix esport rei, el futbol, en partits de màxima rivalitat i interès—. El Gran Hermano ha esdevingut un autèntic fenomen, «sociològic» com els agrada dir als seus entusiastes, que ha fet ploure milers de milions als comptes corrents dels seus creadors. Aquest programa ha aconseguit allò que semblava impossible: convertir en vertaders herois nacionals un grapat d'éssers anònims, vulgars, grollers, sense altre mèrit que romandre no sé quant temps engabiats entre càmeres de televisió que filmaven totes les bajanades que feien i deien.

Aquest esquema tan senzill ha estat un èxit esclatant, que m'ha deixat amb un pam de nas. Francament, i amb tots els respectes, no em podia creure, pobre il·lús, que el grau de ximpleria de la nostra espècie pogués arribar tan lluny. Ara ja m'ho crec. I no em refereixo solament als seus creadors, la pela és la pela. Tampoc a la seva presentadora, la tal Mercedes Milá, altre temps assot de les consciències petitburgeses, progre collita del 68, prototip del convers, com tants altres de la seva «gloriosa» generació —degeneració—, a l'entronització del capital; prototip dels convertits en allò que criticaven altre temps amb tan fervor clandestí entre manifestacions, mítings i curses davant dels grisos. Qui us ha vist i qui us veu. Tampoc els seus protagonistes, sortir a la tele a fer l'enze no és pas nou. El més preocupant és la gran quantitat de badocs que ha aconseguit el programa i la poca discrepància que s'ha sentit. Sembla que els altres mitjans de comunicació, per molta conyeta que alguns facin, el que de veritat senten és enveja, números canten, per l'índex d'audiència obtingut. El que no es publicita als diaris, a les revistes del cor, a la ràdio i, sobretot, a la tele, no existeix: la tele de fet no parla contra ella mateixa. Els crítics a penes han pogut fer cap contrapeu.

El títol del programa estava manllevat de la gran novel·la de George Orwell, «1984». En aquesta obra Orwell profetitzà que la nostra espècie seria vençuda per una força externa, «un Gran Germà» que privaria les persones de la seva autonomia, la seva maduresa i de la seva història. Ja té ironia, tot plegat. Orwell creia

que les persones acabarien sent controlades a través de la imposició i del dolor, projecte Mussolini, Hitler i Franco, per citar alguns noms propers.

Tal com s'ha mostrat en aquest programa televisiu, i això ens hauria de fer reflexionar, la vertadera opressió, actualment, no neix del dolor o de la prohibició. Ara ja no els cal un Germà Gran en el sentit que parlava Orwell. Ja no els cal un dictador que controli les nostres vides i ens ordeni què hem de fer a través de la contundència indiscutible d'un barró. Ara ens ho diuen models publicitàries, actors, cantants, esportistes, presentadors, concursants de televisió i altres espècies mediàtiques. Ja no hi ha cap raó per prohibir llegir un llibre, perquè el que costa, cada vegada més, és que algú en llegeixi cap. Ja no els cal privar-nos d'informació, ara en tenim tanta que ens redueixen a la passivitat i a l'egoisme. La veritat s'ofega entre tones de trivialitat. Ja no els calen règims absoluts per manipular-nos a caprici, els serveix perfectament aquesta mena d'insípida i desvirtuada democràcia globalitzada que ens converteix en simples i uniformes consumistes que cada quatre anys votem una simple imatge i ja s'ho faran —que bé els va això, mentre ells fan feina—.

Ara el control s'exerceix a través del plaer, tal com s'explica en una meravellosa novel·la d'A. Huxley, «Un món feliç», una lectura absolutament recomanable. Ja no ens destrueixen a través d'allò que ens desagrada, sinó a través d'allò que ens plau. Ens creen desigs absolutament banals rere els quals malgastem la vida. Hem arribat a un punt d'estupidesa difícil de dir. Han aconseguit realitzar el pla més pervers de la història, allò que semblava impossible: que estimem allò que ens oprimeix. Que estimem allò que anul·la la nostra capacitat de discernir, de destriar, de pensar; allò que el gran savi Aristòtil deia que ens distingia de les bèsties: la racionalitat. Havíem oblidat l'apetit insaciable que tenim els humans per les distraccions, «el pa i circ dels romans», fet i fet no hi ha res de nou sota el sol. Com diu la saviesa popular: «Qui és més ruc, el ruc o qui se'l mira?». Cadascú que tregui les seves conclusions.

Felip Gallart

LLIURES I ESCLAUS

LLIURES

A ben segur que el primer a descobrir-la fou qui, jugant-se el físic, va aconseguir pujar damunt l'esquena d'una mena rara de cavall i quan aquest va posar-se a córrer per tal de fer-lo caure ell, agafant-se a la cabellera del coll de l'animal, va sentir com l'aire aixecava els seus cabells i sobre la seva pell va conèixer el que era rebre la força del vent i per uns moment va deixar d'ésser esclau del seu pes. Per al cavall semblava que no pesava més que algun dels seus llargs cabells i fins que aquest no es va cansar és va sentir tan ràpid com el vent i amb prou força com per anar fins a la fi del món, per allà on es podia aquella bola de foc que ningú no sabia que es deia Sol.

No se sap si abans o després va aconseguir trencar l'esclavatge que suposava el silenci, quan el vent deixava de xiular per entre els arbres i les pedres; i els ocells i tots els altres animals del bosc romanien quietos i callats, la nit imposava la seva llei i la por a les feres no podia deixar-lo dormir. Quan va trobar-se davant d'aquella bèstia que no tenia cap més intenció que no fos engolir-se'l per tal de fer-se passar la gana que tant el feia córrer, va descobrir que com tots els altres animals ell també podia cridar, que podia avisar la resta d'integrants del grup per tal que fugissin o millor que vinguessin a ajudar-lo.

També va descobrir que la seva gola no feia pas el mateix soroll quan volia expressar la felicitat, la por, el plaer, el desig o la presència de perill i que els seus companys del grup també empraven sons similars per a expressar sentiments gairebé iguals. Quan de vegades no s'entenien, varen concloure que calia fer els sons encara més concrets per a cada cosa de manera que cada cosa tingués el seu nom i cadascun fos diferent de l'altre; en aquest darrer afany varen emprar dies i dies i va caldre que el primer del grup hi posés pau i decidís a favor d'una de les alternatives diferents, doncs més d'una vegada els més agressius varen estar a punt d'arribar a les mans, quan a la llum de la fogata de la nit no hi havia manera de posar-se d'acord. en el que calia cridar. Així varen sortir les primeres paraules i quan tots es posaren d'acord es varen sentir lliures perquè s'havien alliberat de la incomunicació i de l'esclavatge de la ignorància. Poc a poc van anar inventant paraules per a les accions i per als sentiments i així varen poder mantenir les primeres converses i

sentien com les seves idees ja no només eren seves sinó que podien anar d'un als altres.

Va caldre força temps per a que algú del grup enllestís els primers símbols, ja feia dies que havien començant a dibuixar a les parets les feres que tant els espantaven, però que alhora els donaven el menjar. Però va, necessitar força estona perquè el més destre del grup aconseguís enllestir tot un reguitzell de símbols, que sols o degudament combinats permetessin representar tots els sons que eren capaços d'emetre. Cada vegada que aquests símbols es gravaven a les parets el seu autor se sentia profundament alliberat. Alliberat de la por que tot el que tantes i tantes vegades havia dit desaparegués, que l'oblit dels que fins ara l'escoltaven no acabés transmetent a les generacions futures tot el que ell sabia, i així quan va acabar la seva obra a la paret va sentir-se lliure, havia vençut el vent, que s'emportava les, paraules i l'esdevenidor perquè a la pedra quedaven les seves paraules, per sempre.

Gairebé alhora algú va pensar que en lloc de dibuixar aquells símbols en una roca si ho feia en una pedra petita o en un bocí de fang, quan aquest s'eixugués podria traslladar-lo a un altre lloc i així no caldria que s'hi desplaçés el que ho havia escrit, sinó que ho podia fer una altra persona. Així l'escriptor va sentir-se molt lliure, no havia d'anar desplaçant-se per a gravar a les roques. El rei també va quedar força complagut, n'estava fart que fos diferent el que ell manava del que s'acabava fent; ja no hi hauria lloc per a les excuses i els malentesos i si calia, rodarien caps.

Els ronyons del cavall i del correu van agrair quan algú va tenir la feliç idea de transcriure les ordres en una tela i després en una cosa semblant que feien amb fulles de papir, tant la bèstia com el genet se sentien alliberats del pes dels bocins de fang secs i varen córrer més i més de presa i, malgrat que calia fer sempre el recorregut que els manessin, se sentien, força estona, lliures.

Quan el poble més planer va tenir accés també a aquest servei i amb la inestimable ajuda de la impremta les idees varen començar a sentir el que era la llibertat. Hom podria trametre les idees als seus parents i coneguts que eren molt lluny, tenir notícies del seu estat, dels seus projectes i els seus afanys, no hi havia distància per al correu, però aquest encara depenia d'altres mitjans que l'havien de traslladar i ni que fos gent força diligent i

especialitzada algú havia de fer el recorregut, ni que fos estalviant el mateix a milers de persones.

Quan algú va aconseguir transmetre uns impulsos de corrent elèctric i que a l'altra punta del fil es tornessin a reproduir tal com els havia fabricat el seu inventor va saber que havia vençut definitivament les distàncies; si abans algú havia estès un fil les notícies s'escamparien fins a la seva punta i mentre algú no el tallés ningú no les pararia.

Però el llenguatge Morse era molt incomplet, les notícies es podien alterar si algun dels punts o de les ratlles queia del fil pel camí. A més a més, eren dues màquines les que «es parlaven» a la llunyania i de fet semblava com si no fos més que un ressò que anava a través del fil. Per això quan aquest ressò que se sentia al fil va esdevenir la veu de l'altra persona el goig i l'alegria no va tenir cap mena de comparació. D'una punta a l'altra ja no només viatjaven les paraules, el to i els silencis que sovint diuen més que els mots permetin valorar autènticament l'abast, ja no del que diuen, sinó del que et volen dir i per això ja els primers usuaris dels telèfons se sentien lliures perquè no hi havia fronteres en el temps i en l'espai per als seus mots.

Però tot i això encara se sentien massa lligats. Lligats per un fil, perquè havien de buscar una de les milions de puntes del fil de telèfon. Està clar que a qualsevol lloc podies trobar-te una d'aquestes puntes, que com un mena d'embolic immens estaven escampades arreu, però mentre l'empresis havies de quedar-te prop de la punta del fill i calia no estirar-lo massa, doncs com qualsevol cosa que s'estira sempre hi ha el perill que es trenqui, però l'humà, malgrat tots els antecedents de la història no va sentir el que era l'autèntica sensació de llibertat fins que, pegant salts i tombarelles i amb força corredisses va poder començar a parlar amb el seu mòbil. Veritat?

IESCLAUS

Si ara ens venen qualsevol cosa amb l'enganyifa que comprant-ho serem més lliures i així ens anem apropant a aquell concepte marxista de la llibertat segons el qual no som lliures sinó en tant que tinguem mitjans econòmics que realment ens permetin comprar o deixar de fer-ho, el cert és que en el millor dels casos ens trobem en una mena de llibertat vigilada, per no dir sota control.

Ja fa temps que tots rebem la factura del telèfon en la qual s'esmenta fil per randa el dia, hora, destinació i durada de les nostres trucades telefòniques llevat de

les metropolitanes, cosa que igualment podrien fer perquè de fet ho enregistren les màquines, no pas les persones. Si no recordo malament a França van trametre tota aquesta informació sense previ avís i això va posar al descobert tot un seguit d'embolics de faldilles/pantalons que varen fer que les altres companyies nacionals ho consultessin als seus clients abans de posar-ho en marxa, però independentment de la seva tramesa, els mitjans tècnics i tecnològics ho permeten sense cap mena d'esforç.

El mateix passa amb l'ús del telèfon mòbil, a més de les dades de la trucada, els sistemes actuals a ben segur que permeten esbrinar des d'on es realitza aquesta trucada, és a dir que el que se'ns ven com una eina per a la llibertat és també una eina per al control, quan semblaria que son dues finalitats totalment incompatibles.

Quan anem a qualsevol entitat bancària, ni que la seva finalitat sigui augmentar la seguretat, el cert és que ens filmen i la nostra imatge queda guardada, si a més utilitzem el caixer automàtic augmenta el volum d'informació. Tot i això la cosa és molt més àmplia i enriquidora quan emprem la targeta de crèdit. Amb un historial degudament comprovat qualsevol aprenent de Sherlock Holmes podria deduir fàcilment els nostres gustos alhora de menjar, viatjar, llegir, si som prou curiosos amb el cotxe i tants i tants aspectes que fa esgarrifança només de pensar-hi.

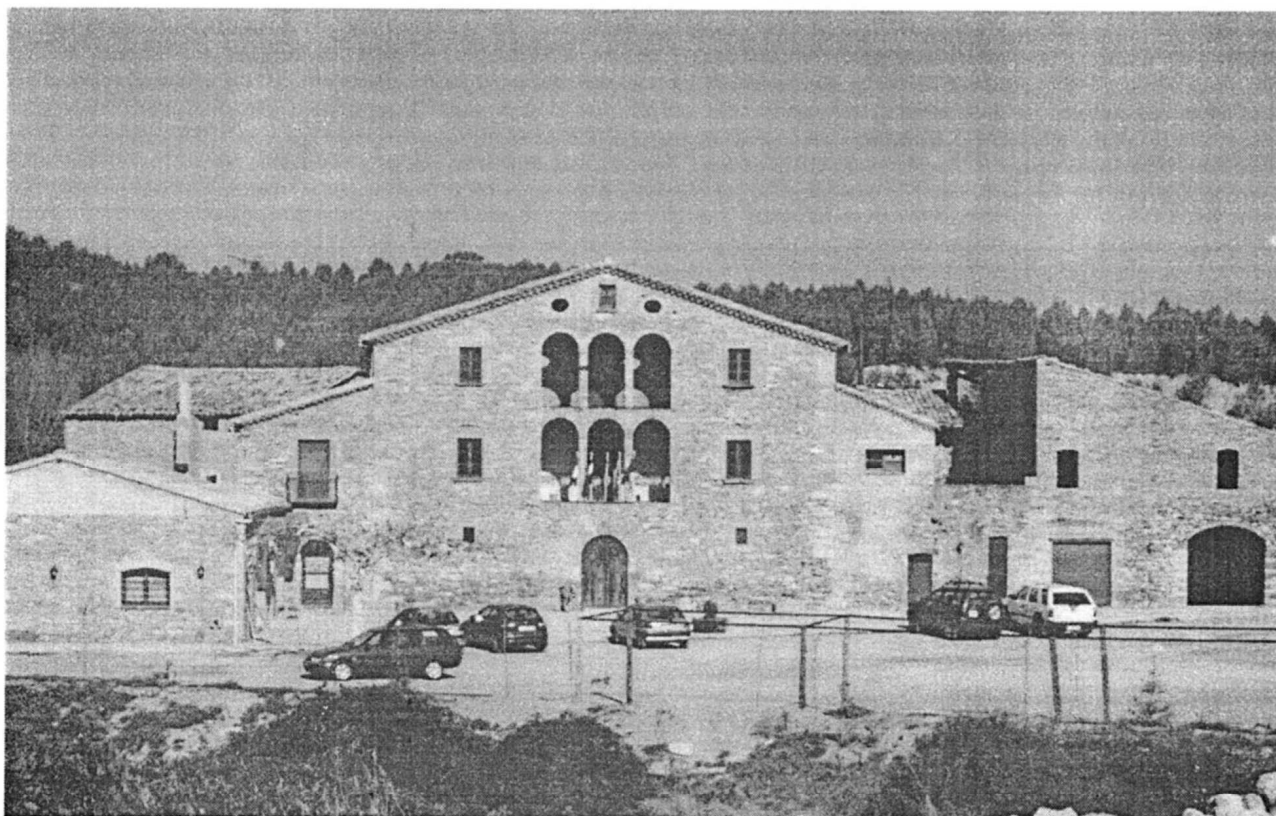
Amb tot quan entrem en l'eina de moda, és a dir quan busquem en aquesta immensa font d'informació que es diu internet (eina que va néixer com una part del sistema de comunicació per a la defensa dels Estats Units) podem arribar a creure que nosaltres tenim a l'abast molta informació, però sovint ens oblidem que no només observem sinó que també som observats. Mitjançant uns petits programes anomenat cookies, que tothom es cansa de dir que són totalment inofensius, els servidors d'internet van aconseguint informació de les pàgines que visitem i a força de temps poden fer-se una idea ben aproximada del que ens interessa i dels nostres hàbits i els nostres desigs.

Però estiguem tranquils, això només és el començament. Poc a poc entrarem en un entorn en el qual pràcticament no hi haurà intimitat, on la informació serà tan abundosa que no la podrem pair. Serà com una mena de concurs/presa de pel del que tothom n'ha parlat, però aquí l'única diferència és que tots serem públic i concursants i això sí, ho farem sense dret a premi.

Felip II

QUARANTA-UNA COMARQUES

EL BAGES

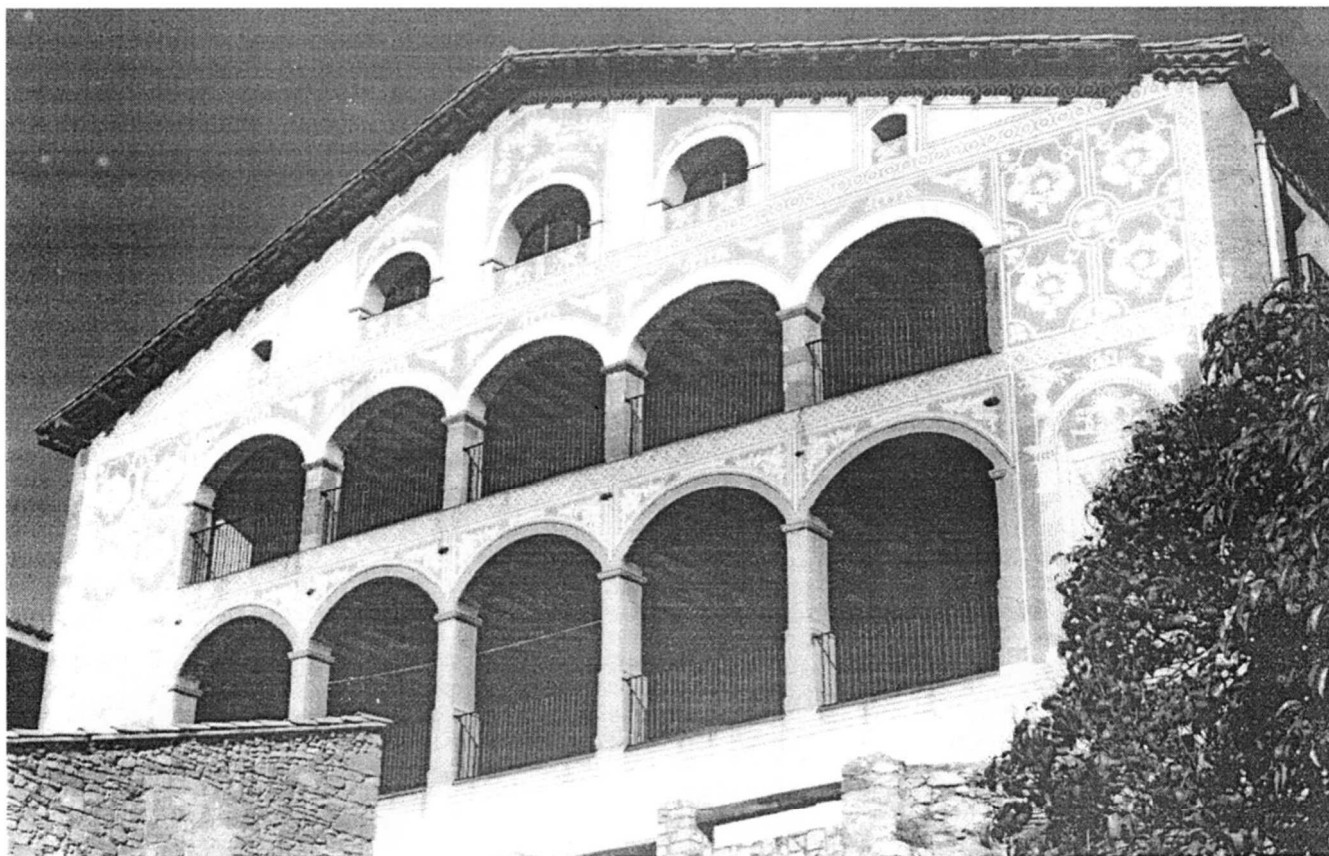

Masia Riera d'Oló (Manresa)

El Bages és la comarca de l'interior de Catalunya tradicionalment més activa. Organitzada entorn de la ciutat de Manresa, presenta una activitat industrial diversificada. Té 1.295'17 quilòmetres quadrats i comprèn part de la conca del riu Llobregat, on les aigües han excavat una conca d'erosió. A la part central hi ha el Pla de Bages amb Manresa, la capital comarcal, i diversos municipis que en els darrers anys han vist augmentar notablement la seva població. A l'est, al límit amb Osona, hi ha l'altiplà que separa la Plana de Vic del Pla de Bages. En aquest altiplà hi ha la subcomarca del Moianès, centrada en el poble de Moià. Cap al nord-oest el Bages inclou l'àrea de Cardona i a l'est la serra de Castelltallat i la vall de la riera de Rajadell. pel sud limita amb les muntanyes de Montserrat i Sant Llorenç del Munt. Pel nord passa

cap al Bergadà sense que cap unitat de relleu representi un límit clar.

El Llobregat, juntament amb els seus afluents el Cardener i les rieres Gavarresa, de Rojadell i de Calders, modelen l'espai bagenc. Els materials tous (margues, argiles i gresos) han facilitat la formació d'una conca d'erosió amb relleus planers al fons. El clima és mediterrani amb una lleugera tendència continental. Les precipitacions mitjanes anuals ronden entre els 500 i els 600 mm, amb màxims a la tardor i primavera i un mínim destacat a l'estiu. Sovint les pluges són intenses, cosa que provoca inundacions en els fons de les valls. Les temperatures mitjanes anuals se situen entre els 13° i 14°, amb una notable oscil·lació tèrmica estacional i diària. Els hiverns són freds amb boires freqüents i els estius càlids i secs.

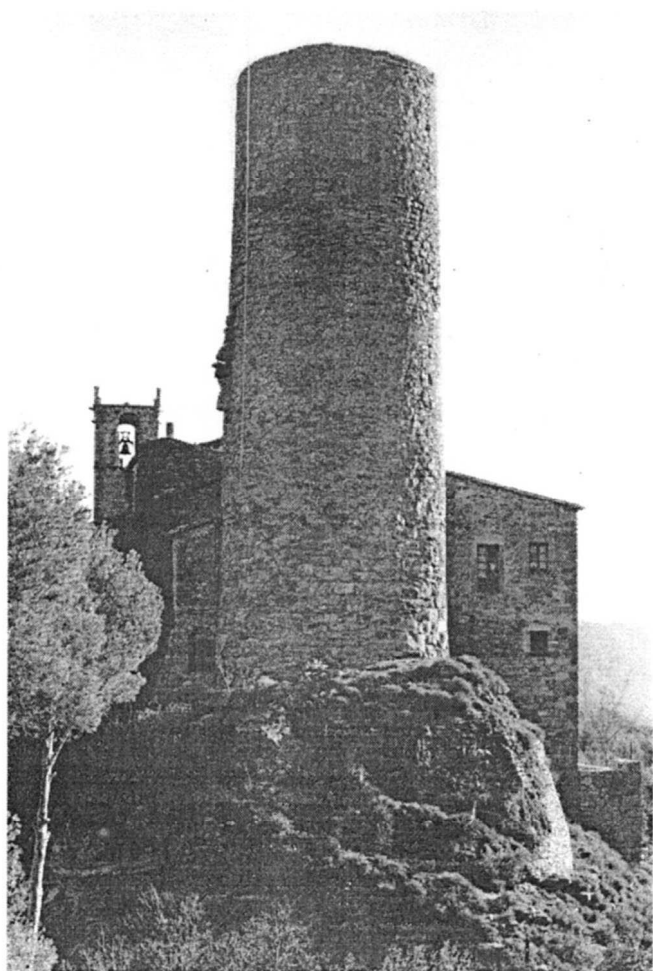
Imponent masia del poble d'Avinyó

La vegetació espontània fóra constituïda fonamentalment per carrasques i alzinars. Als racons més ombrívols i sobre sòls profunds segurament s'establirien roureres, en especial cap al Moianès, on les pluges són més abundants. Actualment do-

minen les pinedes, matollars i pladells amb capes d'alzines i roures. A les ribes dels rius, sobretot del Llobregat, s'establiria una densa vegetació de ribera, actualment molt fragmentada i degradada. Actualment domina l'espai agrícola amb àrees urbanitzades.

Vista panoràmica de la Seu de Manresa

Torre romànica del castell de Fals, a Fonollosa

L'agricultura ha estat una activitat destacada. Històricament el Bages fou una gran comarca vitivinícola. Actualment hi predominen els conreus dels cereals, especialment ordi. Al regadiu predominen els farratges. Destaca la ramaderia porcina i bovina, però l'activitat econòmica principal del Bages és la indústria. Primer foren el rosari d'indústries tèxtils instal·lades (colònies) al llarg del Llobregat i els seus afluents, després altres indústries

(metal·lúrgiques, químiques, alimentàries), sobretot a Manresa i el seu entorn. Destaquen les explotacions de sals potàssiques a Balsareny, Súria i Cardona.

El poblament humà a la comarca del Bages està molt ben documentat ja des del Paleolític Mitjà, amb les indústries mosterianes trobades a les coves del Toll i de les Teixidores, de Moià. del Neolític inicial hi ha les primeres ceràmiques de tipus cardial o impreses trobades a Europa (inicialment anomenades ceràmiques montserratines), a les coves de Collbató, a la muntanya de Montserrat. Però les primeres bases del poblament continuat les hem de situar al tercer mileni abans de Crist, pels grups neolítics dels sepulcres de fossa de Manresa, Aguilar de Boixadors etc.. Els pastors constructors de megalític són representats sobretot a la zona de muntanya de la comarca, que fa de frontera sud del megalitisme pirinenc, a l'àrea central, com una continuació del grups del Bergadà i del Solsonès. A l'època pre-romana sembla que formà part del territori ibèric dels lacetans. La romanització fou intensa i ja llavors s'explotaren els mines de Cardona, però no ha deixat cap rastre espectacular, llevat del sepulcre de Boada (torre del Breny).

La comarca del Bages, així mateix, conserva una infinitat de construccions romàniques, entre els que hem de destacar, a més de les importants restes que encara es conceben a la imponent seu de Manresa (Sant Maria), el castell de Cardona, reconstruït al segle IX, amb la seva església de Sant Vicenç, el monestir benedictí de Sant Benet de Bages del segle X, el castell de Balsareny, l'església de Sant Pere de Castellfollit de Boix, Santa Maria de l'Estany, entre moltes altres.

A. C. i R. S.

MUNICIPIS DEL BAGES	HABITANTS (1986)	TERME (km²)
Aguilar de Segarra	216	43'02
Artés	4.037	17'92
Avinyó	2.000	62'56
Balsareny	3.511	36'64
Calders	482	33'01
Callús	1.499	12'08
Cardona	6.723	66'38
Castellbell i el Vilar	3.316	28'18
Castellfollit del Boix	317	59'42
Castellgalí	705	17'16

Castellnou de Bages	107	29'21
L'Estany	386	10'11
Fonollosa	641	51'90
Gaià	149	39'86
Manresa	65.274	41'24
Marganell	217	13'34
Moià	3.164	75'15
Monistrol de Calders	617	21'87
Mura	163	53'39
Navarcles	5.010	5'52
Navàs	5.244	81'70
El Pont de Vilomara i Rocafort	2.203	21'67
Rajadel	286	54'32
Sallent	7.856	65'80
Santa Maria d'Oló	1.050	64'24
Sant Feliu de Sasserra	633	23'14
Sant Fruitós de Bages	4.631	22'14
Sant Joan de Vilatorrada	7.620	16'25
Sant Mateu de Bages	581	100'97
Santpedor	3.909	16'80
Sant Salvador de Guardiola	882	36'99
Sant Vicenç de Castellet	7.625	17'09
Súria	6.684	23'54
Talamanca	58	29'52

SOLUCIONS ALS MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS: 1. Perifrasejar. 2. Icosaedre. La. 3. Rodem. Oaeu. M. 4. Ono. Raó. Pare. 5. Modusvivendi. 6. Amerar. E. Ann. 7. Nenea. Atri. Ay. 8. Td. Alabarda. 9. Arròs. R. Reat. 10. Biodegrada. S. 11. Acné. Iacetà. 12. Ca. Nanses. Hi.

VERTICALS: 1. Piroman. Àbac. 2. Economètrica. 3. Rododendron. 4. Ise. Urà. Oden. 5. Famosa. Ase. 6. Re. Larval. Gin. 7. Adori. Tarràs. 8. Sra. Verb. Ace. 9. Eeee. iardes. 10. J. Urna. Reat. 11. Al. Adnada. Ah. 12. Rampinyats.

